

Współczesne Stosunki Międzynarodowe

Wstęp

Opracowanie – Prof. UWr. Paweł Turczyński

Tematy zajęć (proponowane) i literatura (przykładowa)

1. Definicja, postrzeganie i charakterystyka stosunków międzynarodowych. Zarys historii stosunków międzynarodowych
2. Główne teorie stosunków międzynarodowych
3. Państwa jako główni kreatorzy stosunków międzynarodowych
4. Polska polityka zagraniczna po 1989 r.
5. Unia Europejska jako kreator stosunków międzynarodowych
6. Prawo w stosunkach międzynarodowych
7. Organizacja Narodów Zjednoczonych i jej rola w stosunkach międzynarodowych
8. Wielkie podmioty gospodarcze i ich wpływ na stosunki międzynarodowe
9. Energetyka i rywalizacja o źródła energii jako determinanta stosunków międzynarodowych
10. Konflikty współczesnego świata
11. Broń masowego rażenia
12. Terroryzm
13. Prywatyzacja przemocy
14. Epidemie i problemy środowiska naturalnego

- Łukasz Fijałkowski, Renata Kunert-Milcarz (red.), *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Wrocław 2018
- Henry Kissinger, *Porządek światowy*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2017
- Teresa Łoś-Nowak (red.), *Współczesne stosunki międzynarodowe: podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010
- Paweł Turczyński, *Europa w stosunkach międzynarodowych. Rys historyczny*, Wrocław, 2019
- Ryszard Zięba (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, wydawnictwo Poltext, Warszawa 2018.

Stosunki polityczne

- ❖ **Polityka – całokształt działań członków zbiorowości, zmierzających do zdobycia/utrzymania władzy**
- ❖ **Władza – asymetryczna relacja społeczna polegająca na możliwości egzekwowania przez jeden z podmiotów jego woli wobec innych**
  - Kombinacja przemocy i wpływu
- ❖ **Przemoc – siła bez autorytetu**
  - Przemoc nie musi być fizyczna, ani bezpośrednią
  - Przemoc nie jest tożsama z przymusem
  - Zależność faktyczna (bezprawna)
  - *Przykłady: opresywne państwo – np. okupant, funkcjonariusz państwa przekraczający kompetencje*
- ❖ **Wpływ – autorytet bez siły**
  - Odwołanie do wiedzy, doświadczenia, zaufania
  - Psychologiczny wymiar wpływu
  - *Przykłady: opinie ekspertów, presja autorytetów (np. duchownych), funkcjonariusz państwa nie wykorzystujący uprawnień władczych*
- ❖ **Władza musi być świadoma, musi być uregulowana normami społecznymi.**
  - Oparta na konwencji i na obowiązujących normach.

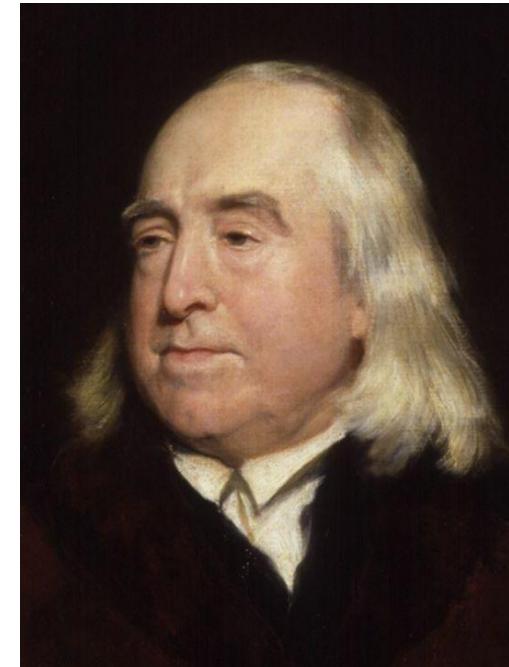
Kadr z filmu „Katyń” (2007)

Jan Paweł II w Polsce, 1979 r.

Stosunki międzynarodowe

- ❖ **Zastrzeżenie wstępne:** „międzynarodowe” czy „międzypaństwowe”
  - Rzeczywistość zdominowana przez państwa – nie przez narody, co najmniej od późnego średniowiecza
  - Inne struktury (gospodarcze, międzyludzkie, zawodowe, społeczne) – zdominowane przez państwa
  - „Narody” – struktury powstające żywiołowo, oddolnie; „państwa” – struktury umowne
- ❖ **Okoliczności powstania nazwy:**
  - Prawo rzymskie – „*ius inter gentium*” (narody podlegające Imperium Rzymskiemu i obrót między ich przedstawicielami)
  - Późne średniowiecze – nawrót do prawa rzymskiego, jako narzędzia dobrze obsługującego relacje między państwami
  - Jeremy Bentham: wprowadzenie do języka naukowego pojęcia „*international*”
  - **Było to nieścisłe: chodziło o relacje między państwami, a nie narodami**
- ❖ **Cechy środowiska międzynarodowego:**
  - Żywiołowość
  - Pluralizm
  - Brak uznanej władzy zwierzchniej
  - Stosunki międzynarodowe: transgraniczne oddziaływanie podmiotów

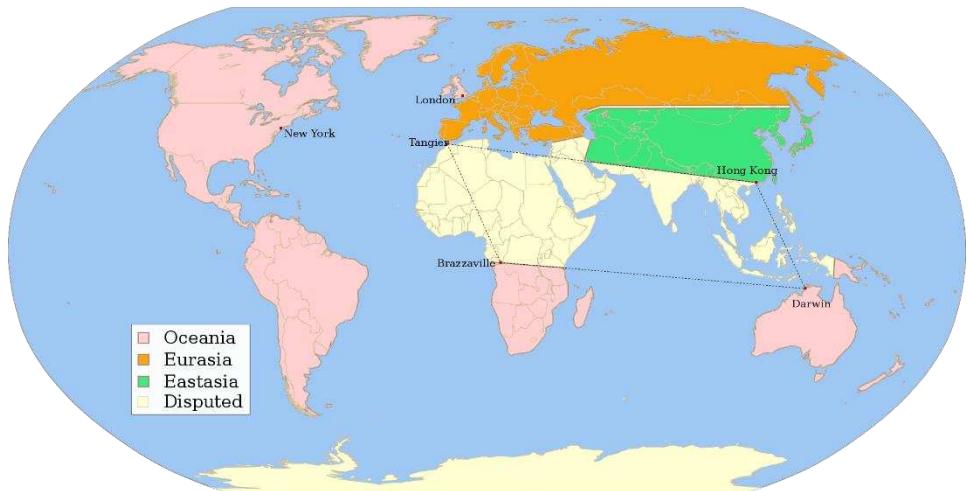
Jeremy Bentham (1748-1832)

Stosunki międzynarodowe - wymogi

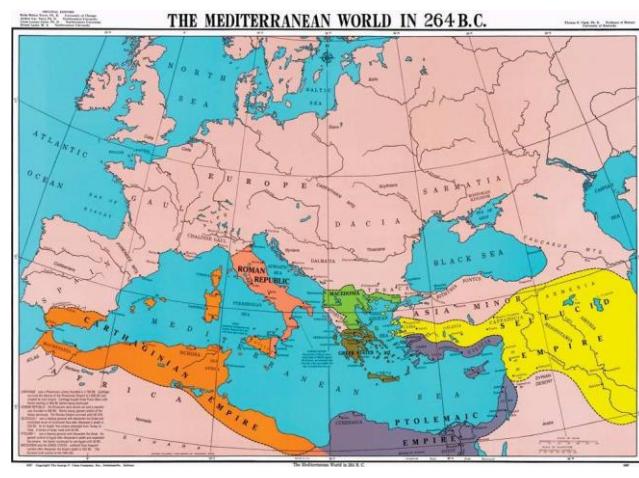
- ❖ Stosunki międzynarodowe – wymagają istnienia podmiotów:
  - Licznych (min. 2-3)
  - Trwałych (wykraczających poza epizodyczne powstań, buntów),
  - Wzajemnie niezawisłych (uznających swoją samodzielność)
  - Multipolarnych - dysponujących własnymi zasobami, pozwalającymi im działać
  - Zdolnych do (przynajmniej ograniczonej) symetrii we wzajemnych relacjach
  - 221 p.n.e.: zjednoczenie Chin
  - Ok. 140 p.n.e.: zdominowanie przez Rzym basenu M. Śródziemnego

„Siedem Walczących Królestw”

„Rok 1984” G. Orwella

„Pentarchia Śródziemnomorska”

Otto I (król 936-972)

Apologia cesarstwa Ottona III:
Słowiańszczyzna, Germania, Galia, Rzym

Średniowiecze – wspólnota władzy i religii

❖ Feudalizm

- Dominacja pancernej kawalerii – koszty utrzymania
- Atrofia administracji publicznej
- Połączenie władania ziemią z władzą publiczną
- Lenno = majątek + prawa
- „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem”
- Monarchie patrymonialne - założkowe postrzeganie państwa

❖ „Rodzina narodów chrześcijańskich”

- inne reguły wobec chrześcijan niż pagan i muzułmanów
- Humanitaryzacja wojny: zakaz kuszu, „pokój boży”
- Orzecznictwo papieskie i cesarskie w sporach międzynarodowych
- Brak koncepcji państwa narodowego – odwołanie do wizji światowego cesarstwa
- **Kodeks rycerski – uzupełnienie i substytut prawa**

Koncepcja suwerenności państw

- ❖ „*Suwerenność*” możnowładców, miast, zakonów...
- 1296: śmierć Przemysława II
- 1308: atak brandenburski na Pomorze
- 1331: „polowanie” na Kazimierza Wielkiego
- ❖ **Filip IV Piękny (1268-1314)**
- Legiści: „rex est imperator in regnum suum” - początek ideologii państwownej
- 1302: zwołanie Stanów Generalnych
- 1303: zwycięstwo nad papieżem Bonifacym VIII. Początek „Niewoli Awiniońskiej”
- 1307-1314: zniszczenie templariuszy
- ❖ **Kazimierz Wielki (1310-1370)**
- *Układy z Krzyżakami: arbitraże papiesko-cesarskie*
- „Corona Regni Poloniae” – koncepcja racji stanu
- 1364: zjazd w Krakowie
- ❖ **1337-1453: Wojna stuletnia**
- Wojna książąt / wojna narodów
- *Wzrost roli armii zawodowych*
- Załamywanie znaczenia rycerstwa
- ❖ **Budowa państw narodowych – łamanie separatyzmów prowincji**
- Casus Burgundii – wchłoniętej przez Francję w 1477 r.
- Casus Mazowsza – wchłoniętego przez Polskę w 1526 r.

Philip Piękny (1268-1314)

Kazimierz Wielki (1310-1370)

Powstanie systemu „państwocentrycznego”

❖ Alternatywą dla systemu władzy państwownej są inne systemy

- Np. lojalność rodowa (rodzinna), klanowa, zawodowa, samorządowa, korporacyjna

❖ Dominacja państw – w Europie od ok. XIV w.

- 1307: rozwiążanie zakonu templariuszy i eksterminacja jego przywódców
- 1308: krzyżacy zajmują Pomorze Gdańskie i tworzą regionalne mocarstwo
- Templariusze, początkowo znacznie potężniejsi od krzyżaków, zaniedbali opanowania jakiegoś zwartego terytorium, na którym mogliby założyć własne państwo

❖ Bezpieczeństwo jako zadanie państwa

- Drugim, po zapewnieniu bezpieczeństwa zewnętrznego zadaniem państwa jest zapewnienie na swoim terenie bezpieczeństwa wewnętrznego.
- Ten obowiązek pojawił się historycznie znacznie później i był traktowany jako „uzupełniający” dla bezpieczeństwa zewnętrznego.
- Państwo może tolerować rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, ograniczające jego monopol użycia siły, na rzecz struktur tworzonych oddolnie, przez obywatele.
- organizacje cechowe, pokrewieństwo rodowe, prywatyzacja bezpieczeństwa, „łowcy nagród”
- Często zresztą państwo jest na tyle słabe i ma na tyle ograniczone zasoby, że zużywa je na zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego – a wewnętrzne muszą zapewniać inne podmioty.

Krzysztof Kolumb (1451-1506)

Bartolome de las Casas (1474-1566)

Rozszerzenie horyzontów geograficznych

- ❖ **1493-1494: Bulla papieża Aleksandra VI / Traktat z Tordesillas**
  - Podział odkrywanych obszarów między Hiszpanię i Portugalię
  - Podbój Meksyku i Peru
- ❖ **Bartolome de las Casas (1474-1566)**
  - Prawnik, dominikanin, opiekun Indian
  - 1542: „Nowe Prawa” – zakaz zniewalania Indian
  - 1552: „Krótki opis zniszczenia Indii”
- ❖ **Nowożytnie „prawo narodów” (prawnicy hiszpańscy)**
  - Francisco de Vitoria (1485-1546)
  - Francisco Suarez (1548-1617)
  - **Pojawienie się koncepcji „krajów cywilizowanych” w miejsce „krajów chrześcijańskich”**
- ❖ **Alberico Gentili (1522-1608)**
  - Państwa – anarchiczna społeczność, potrzebująca prawa
  - Dyplomacja ważniejsza od wojny
  - Wojna (jeśli konieczna) powinna być prowadzona sprawiedliwie

Drogi do państw narodowych

- ❖ 1648: Traktat westfalski – niezależność państw niemieckich.
Początek oficjalnej zasady suwerenności.
- Utrata szans Habsburgów na zjednoczenie Niemiec
- Wzrost roli Szwecji, Francji i Brandenburgii.
- Deprecjacja podziałów religijnych w trakcie wojny

Francja

- ❖ 1624-1642: Rządy kardynała Richelieu (jako pierwszego ministra)
- „*Ultima ratio regnum*”
- 1625-1628: wojna z hugonotami (obleżenie la Rochelle)
- **1635: założenie Akademii Francuskiej**
- 1635: przyłączenie się Francji do wojny trzydziestoletniej – po stronie protestantów

Wielka Brytania

- ❖ 1642-1648: angielska wojna domowa
- **1649: egzekucja króla Karola I**
- ❖ 1649-1658: rządy republikańskie i „Protektorat” Cromwella
- 1651: „Akt nawigacyjny”:
- **1660: przywrócenie monarchii**
- ❖ **1688: „chwalebna rewolucja”**

Oliver Cromwell (1599-1658)

Szukanie doktryny cywilizacyjnej

- ❖ **Problem (zauważany od ok. 1700 r.):**
  - dlaczego Europa rozwija się szybciej niż inne części świata?
  - czym cywilizacja europejska różni się od innych?
  - czym są cywilizacje, jak ewoluują i jak upadają?
  - Początek XIX w.: próby wyjaśnień rasistowskich
  - Darwinizm społeczno-narodowy
- ❖ **Edward Gibbon: „Zmierzch i upadek Cesarstwa Rzymskiego”**
  - cywilizację antyczną zniszczył:
    - bierny opór własnej biedoty (chrześcijaństwo)
    - czynny opór ludów sąsiednich (barbarzyńcy)
- ❖ **Johann Friedrich Blumenbach: „O naturalnych różnicach w charakterystyce ludzi”**
  - wyróżnienie pięciu ras ludzkich
  - przypisanie rasom cech psychofizycznych, determinujących ich losy i historie tworzonych przez nie społeczności

Edward Gibbon (1737-1794)

J.F. Blumenbach (1752-1840)

Szukanie doktryny cywilizacyjnej -2

Feliks Koneczny: „O wielości cywilizacji” (1935)

- Istniejące cywilizacje: arabska, bizantyjska (Prusy-Niemcy), bramińska (Indie, Tybet), chińska, łacińska, turańska (Rosja), żydowska.
- Kryteria wyróżnienia: gromadność-personalizm-jednostkowość; monizm-dualizm prawny, mechaniczność-organiczność, jednolitość-zróżnicowanie,
- Podstawowy wskaźnik: odrębność (np. Żydzi jako odrębna cywilizacja)

F. Koneczny 1862-1949

Arnold Toynbee: „Studium historii” (1961)

- Cykle następstwa cywilizacji (helleńska-łacińska, syryjska-arabska, bizantyjska-prawosławna i rosyjska)
- Cykle rozwoju cywilizacji: powstanie - rozkwit i pokojowa ekspansja - załamanie i militarna ekspansja - państwo uniwersalne – stagnacja i rozpad wewnętrzny – upadek
- Podstawowy wskaźnik: wielkość (np. Żydzi mają wszelkie atrybuty odrębnej cywilizacji, ale są zbyt nieliczni – dla Toynby'ego „skamielina”)

A. Toynbee 1889-1975

Samuel Huntington: „Zderzenie cywilizacji” (1993)

- Kręgi cywilizacyjne oparte na religijnych (chrześcijaństwo, islam, buddyzm)
- Nieuniknione starcia i dążenie do homogeniczności

S. Huntington 1927-2008

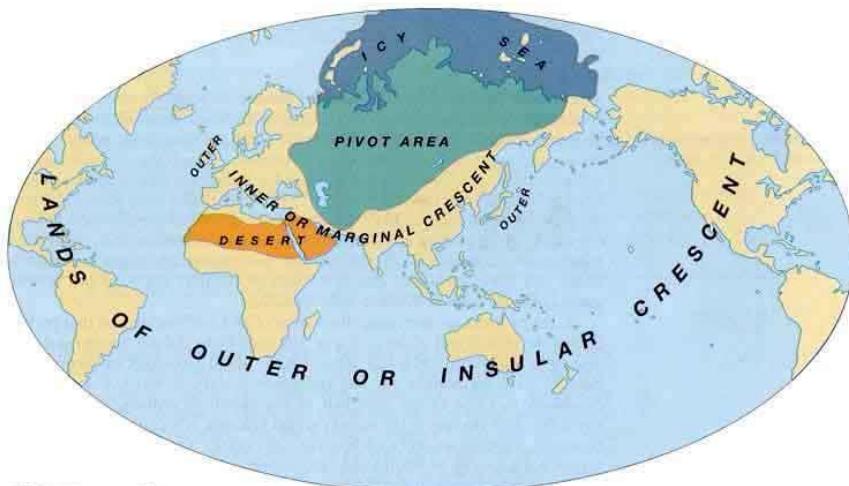
Współczesne Stosunki Międzynarodowe

Teorie WSM

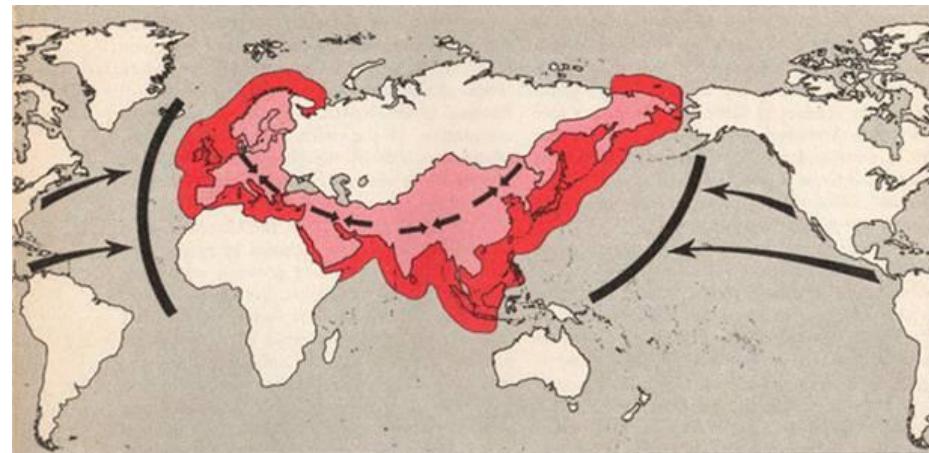
Opracowanie – Prof. UWr Paweł Turczyński

Geopolityka – teoria w służbie polityki

- Geopolityka jako nauka powstała na przełomie XIX i XX wieku,
  - 1899: szwedzki naukowiec Rudolf Kjellén wprowadza pojęcie do debaty naukowej
  - Bada wpływ czynników geograficznych na zjawiska i procesy społeczno-polityczne.
  - państwo jest nieodłącznie związane z ziemią na której bytuje, stale współzawodniczy z sąsiadującymi państwami, chcąc zdobyć prawo do przewodzenia innymi.
  - Geopolityka jako nauka determinizmu historycznego: położenie geograficzne państwa determinuje jego politykę
- ❖ **Założenie nieprawdziwe:**
- Wyspiarska Wielka Brytania od XVI w. prowadziła politykę kolonialną
  - Wyspiarska Japonia do połowy XIX w. prowadziła politykę izolacji

Koncepcja Johna Mackindera

Koncepcja Nicholasa Spykmana

Główne teorie geopolityczne

- ❖ **Friedrich Ratzel (1844-1904) - niemiecka koncepcja Mitteleuropy**
  - Powiązał ściśle dążenia polityczne z determinantem geograficznym.
- ❖ **Alfred Thayer Mahan (1840-1914) - koncepcja przewagi potęgi morskiej nad lądową.**
  - Amerykańska supremacja na oceanach
- ❖ **Halford John Mackinder (1861-1947) - najsłynniejsza koncepcja geopolityczna:**
  - *World Island* (Światowa Wyspa)
  - *Heartland* (Obszar Centralny; pierwotnie *Pivot Area* – Obszar Osiowy).
  - Na Światowej Wyspie (obejmującej Eurazję i Afrykę) rozgrywały się najważniejsze wydarzenia dziejowe.
  - Rejon krytyczny – Heartland, usytuowany w Eurazji środkowo-północnej.
  - „*Kto panuje nad Wschodnią Europą, panuje nad Obszarem Centralnym; kto panuje nad Obszarem Centralnym, panuje nad Światową Wyspą; kto panuje nad Światową Wyspą, panuje nad światem*”
- ❖ **Karl Haushofer (1869-1946),**
  - twórca koncepcji geopolitycznej zakładającej podział świata na cztery panregiony geopolityczne rozciągające się południkowo: amerykański, niemiecki, rosyjski i japoński.
- ❖ **Nicholas Spykman (1893-1943)**
  - koncepcja Rimlandu – wybrzeże euroazjatyckich
  - posiadanie wybrzeży decyduje o potędze

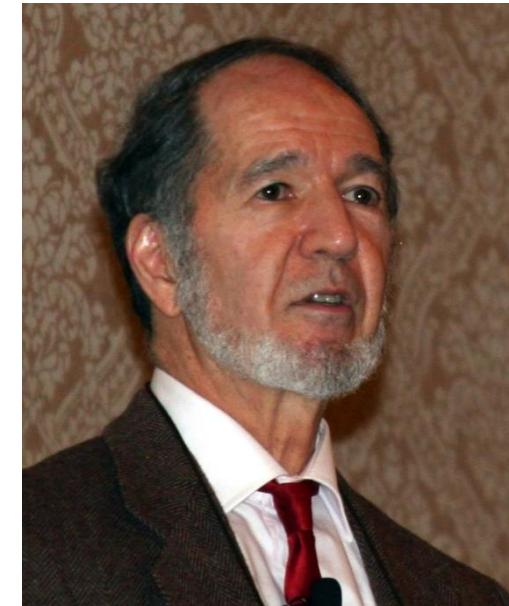
„Geopolityka” J. Diamonda

❖ „Strzelby, zarazki, maszyny” (1997)

- Rozwój cywilizacji zaczyna się w momencie produkcji żywności
- Nie wszystkie regiony POTENCJALNIE zdolne do wytwarzania żywności rzeczywiście ją produkują – konieczne jest rozprzestrzenienie się tam odpowiednich gatunków roślin i zwierząt
- Najlepiej połączone przyrodniczo są obszary sąsiadujące na osi wschód-zachód, gdyż obejmują podobne strefy klimatyczne
- (oś północ-południe przecina rozmaite strefy klimatyczne)
- Zarówno uprawa roślin, hodowla zwierząt, jak i wynalazki najlepiej rozprzestrzeniają się na osi wschód-zachód.
- Kultury leżące na osi wschód-zachód rozwijały się znacznie szybciej niż te na osi północ-południe
- (wzajemne kontakty między starożytnym Rzymem a Chinami na dystansie 8-10 tys. km / całkowita izolacja między Aztekami a Inkami na dystansie 3-5 tys. km)
- Uprzywilejowana Eurazja / upośledzona Afryka i Ameryki

❖ Eurazja:

- Bliski Wschód („żyzny półksiężyca”) – najstarsze kultury, a po 4-5 tys. lat zdewastowane środowisko i stagnacja
- Chiny – szybki rozwój, wyhamowany przez przedwczesną integrację polityczną (wielkie, ale zamknięte mocarstwo)
- Europa Zachodnia – szybki rozwój, zachowanie pluralizmu politycznego

Jared Diamond (1937-)

Pierwsze teorie SM

Idealizm:

❖ W. Wilson

- Demokratyzacja – kontrola wewnętrzna
- Jawność i współpraca – kontrola zewnętrzna
- Organizacje międzynarodowe – forum wygaszania konfliktów

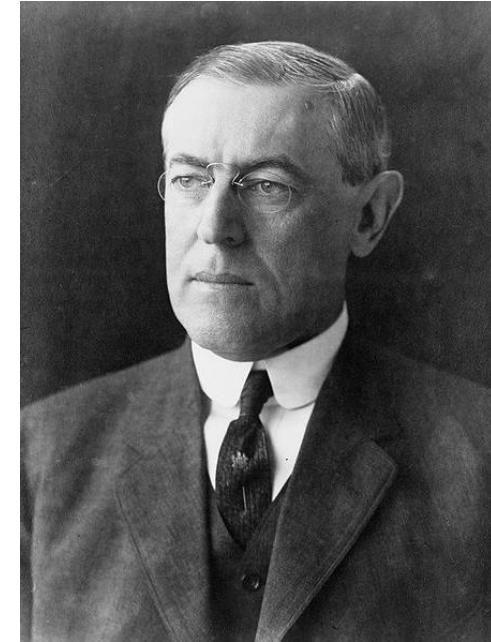
Realizm:

❖ Edward Carr (1892-1982): „Twenty Years Crisis” (1939)

- Krytyka „liberalnego utopizmu”.
- Nie wszystkie państwa są zainteresowane pokojem – tylko te, które współtworzą dany system (są też kontestatorzy)
- Wojna może być sposobem „rekalibracji” potęgi aktorów
- Nie wszystkie państwa mają interes w liberalizmie gospodarczym –
- „Potęga jest niezbędnym składnikiem każdego ładu politycznego”

❖ Hans Morgenthau (1904-1980): „Politics among Nations” (1948)

- Państwo jako podmiot dominujący
- Potęga – środek ochrony interesu narodowego
- Politykę międzynarodową determinuje interes narodowy, definiowany w kategoriach potęgi; stosunki międzynarodowe to nieustanna walka o przetrwanie. Mniejszą rolę odgrywa ideologia, większą - parametry strategiczne i ekonomiczne
- Siła jako podstawowa wartość w SM
- Brak reguł,

Woodrow Wilson (1856-1924)

Prezydent USA 1913-1921

Hans Morgenthau (1904-1980)

Neorealizm

- ❖ **Dlaczego „neo”? Krytyka tradycyjnego realizmu**
  - Dekolonizacja – imperia kolonialne rozpadły się niemal bezkrwawo
  - Integracja europejska
  - Wzrost znaczenia gospodarki
- ❖ **Kenneth Waltz: „Man, the State, and War” (1959)**
- ❖ **Założenia podstawowe:**
  - Szukanie oparcia w antropologii i ekonomii
  - Teoria powinna „destylować” zjawisko – sztucznie je wyodrębniać
- ❖ **Trzy poziomy analizy:**
  - Decydenci
  - System wewnętrzpaństwowy
  - System międzynarodowy
- ❖ **Struktura wewnętrzna państwa nie musi wpływać na jego politykę zagraniczną**
  - Casus: kryzys kubański 1962 i podobne zachowania USA i ZSRR mimo różnic ideologicznych
  - 1. wojna zależy od struktury systemu międzynarodowego (struktura wielostronna rodzi konflikty, natomiast system dwubiegunowy postrzega się jako sprzyjający pokojowej koegzystencji),
  - 2. wojny są nieuniknione ze względu na anarchiczny porządek międzynarodowy.
  - Dążenie państwa do bezpieczeństwa nie musi prowadzić do użycia siły
  - Państwo buduje potęgę nie ze względu na „ludzką naturę” polityków, ale ze względu na strach przed anarchią.

Kenneth Waltz (1924-2013)

„Państwo w państwie”

- Liczne koncepcje z pogranicza „teorii spiskowych”
- Ang. „Deep State”/głębokie państwo – istnienie niedemokratycznych struktur, pozostających poza kontrolą społeczną – a posiadających ogromny (aczkolwiek niepełny) wpływ na jego politykę
- Kolosalne (ale nie wszechmocne) zasoby finansowe, medialne, polityczne, naukowe i środków przemocy
- **Instrumentalne traktowanie polityków i struktur demokratycznych**

❖ Przykłady:

- triumwirat schyłkowej Republiki Rzymskiej (60 r. p.n.e.)
- 1963: zabójstwo J.F. Kennedy'ego
- 1972-1974: afera Watergate – dymisja R. Nixona
- 2003: „Afera Rywina” – ustawy za łapówki

❖ Charles Wright Mills: „Elita władzy”, 1956

❖ Domniemani uczestnicy:

- Służby specjalne i dowództwa wojskowe
- Oligarchia: mediów, finansów, przemysłu
- **Niekiedy domniemywa się „zrost” tych dwóch grup: „kompleks przemysłowo-wojskowy”**
- Mafie i najsielniejsze grupy przestępco

❖ Okresowe „mody” w teoriach spiskowych:

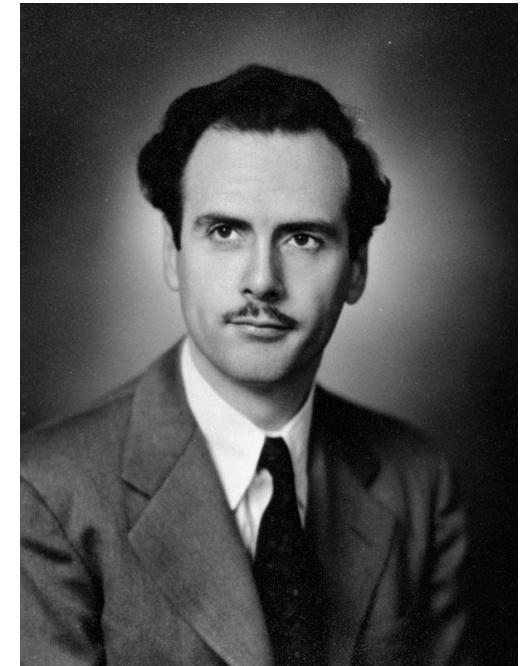
- Koniec XIX w. – „spisek żydowski”
- Początek XX w. – „spisek masonerii”
- XX-lecie międzywojenne – „żydokomuna”
- Koniec XX w. – „spisek globalistów” (New World Order/NWO)

C.W. Mills (1916-1962)

Koncepcja „Globalnej wioski”

- ❖ **Herbert Marshall McLuhan**
- ❖ **1962: „Galaktyka Guttenberga” (*The Gutenberg Galaxy*)**
  - „Globalna wioska” (*global village*) – termin opisujący trend, w którym masowe media elektroniczne obalają bariery czasowe i przestrzenne, umożliwiając ludziom komunikację na nieznaną wcześniej skalę.
  - W tym sensie glob staje się „wioską” za sprawą elektronicznych mediów.
  - Współcześnie termin *globalna wioska* jest najczęściej używany w formie metaforycznej do charakteryzowania Internetu.
- ❖ **1964: „Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka” (*Understanding Media. The Extensions of Man*).**
  - Kategorie mediów „zimnych” i „gorących”
- ❖ **1967: „Przekaźnik jest przekazem” (*The Medium is the Message*)**
  - charakter środka komunikacji ma większy wpływ na odbiorcę niż sama przekazywana wiadomość.
- ❖ **Przykłady:**
  - 1968: „ofensywa Tet” – propagandowy sukces wietnamskich komunistów, zniechęcający Amerykanów do wojny w Wietnamie
  - 1983: konsolidacja amerykańskiego społeczeństwa wokół programu „Gwiezdnych Wojen” R. Reagana
  - 1999: propagandowe uzasadnienie interwencji NATO w Kosowie
  - 2015: kampania propagandowa na rzecz przyjęcia przez UE „uchodźców”

Herbert M. McLuhan (1911-1980)

Neomarksizm

❖ Założenia badawcze współczesnych marksistów:

- rzeczywistość społeczna jest targana konfliktami
- dominują konflikty klasowe,
- kapitalizm jest procesem ciągłej akumulacji kapitału,
- postępuje polaryzacja społeczna oraz alienacja,
- idee mają swoje społeczne podłożę
- istotna zmiana społeczna zachodzić może jedynie na drodze rewolucyjnej, a nie ewolucyjnej,

Centra, półperiferie i periferie w 2000 r.

❖ Wallerstein: teoria „systemów-światów” („światosystemów”)

- Systemy te nie muszą być globalne, ale są gospodarczo i politycznie samowystarczalne
- Przykłady: imperium rzymskie, cesarstwo chińskie, brytyjskie imperium kolonialne w XIX w., *Pax Americana* po II wojnie światowej, UE

❖ Światosystem składa się z:

- Centrum (polityczno-gospodarczego – np. kraje „Starej UE”) – twórcy systemu, mający w nim uprzywilejowaną pozycję
- Półperiferii (np. kraje „Nowej UE”) – upośledzeni wobec centrum, uprzywilejowani wobec periferii
- Periferii (np. kraje północnoafrykańskie)
- Sam udział kraju w danym systemie nie wystarczy do jego awansu – twórcy systemu starają się maksymalizować własne korzyści

Immanuel Wallerstein (1930-2019)

Liberalizm

❖ Francis Fukuyama

- „Koniec Historii. Ostatni Człowiek” (1992); „Ameryka na rozdrożu” (2006)
- Poszczególne państwa w rywalizacji pomiędzy sobą udowadniały, które lepiej wykorzystuje posiadane zasoby
- upadek komunizmu zakończył rywalizację ustrojowo-cywilizacyjną.
- liberalna demokracja oraz rynkowy porządek gospodarczy mają być najdoskonalszym z możliwych do urzeczywistnienia systemów politycznych (choć nie idealnym)
- państwa, mające legitymację liberalno-demokratyczną stworzą wzór, który reszta świata będzie naśladować
- Dzięki sukcesowi gospodarczemu i atrakcyjności państwa Zachodu będą „eksportować” także prawa człowieka
- 1991: Wojna o Kuwejt – realizacja teorii Fukuyamy

❖ Krytyka podejścia:

- Neorealiści
- Niall Ferguson: przewaga Zachodu jest epizodyczna, oparta o wartości, które mogą zostać utracone (np. siłę klasy średniej)

F. Fukuyama (1952-)

„Hipermocarstwo”

- Supermocarstwo – państwo, które ma globalne interesy, a siłą dominuje nad przytaczającą większością państw świata
- Szacunkowo: powinno posiadać ponad 20% światowej siły (np. PKB, rozmiary armii) – trudno funkcjonować jednocześnie więcej niż dwu.
- 1998: Hubert Vedrine, francuski szef dyplomacji tworzy teorię „hipermocarstwa”.
- Jest to supermocarstwo, które utraciło rywali, a zatem nie jest w swoich poczynaniach niczym skrępowane.

❖ Zbigniew Brzeziński

- „Plan Gry” (1986); „Wielka Szachownica” (1997); „Wybór” (2004)
- mimo upadku komunizmu nie zakończyła się rywalizacja między mocarstwami
- Europa jest relatywnie bezpieczna, główne zagrożenia płyną z Bliskiego i Środkowego Wschodu
- USA muszą funkcjonować jako lider, a nie hegemon – i pozyskiwać bliskich kulturowo przyjaciół, a nie okazjonalnych sojuszników

❖ Problem USA:

- Obecnie są hipermocarstwem, ale ich położenie jest peryferyjne
- Eurazja posiada wielokrotnie większy potencjał (ludności, surowców, gospodarki) niż Ameryka Północna
- Jeśli jakieś mocarstwo zdominuje Eurazję (Rosja, Chiny, UE, świat islamu) – nie tylko pozycja, ale wręcz niezależność USA będzie zagrożona
- USA musi dbać o polityczne rozdrobnienie Eurazji

Z. Brzeziński (1928-2017)

Globalizacja a neoimperializm

❖ **B. Barber: „Dżihad kontra McŚwiat” (1996)**

- Najważniejsze dla przyszłości: starcie pomiędzy globalizacją i dominacją wielkich koncernów a tradycjonalizmem, wyrażającym się w nacjonalizmie i fundamentalizmie religijnym
- Siły gospodarcze, uwolnione od kontroli państw i prawa międzynarodowego, napotykają opór sił prowincjalnych i plemiennych (religijnych, kulturalnych, etnicznych, regionalnych)
- Taka konfrontacja z ekonomicznej zmienia się w sakralną
- ani globalne korporacje ani tradycyjne kultury nie wspierają demokracji – krytyka neoliberalizmu
- Proponowany model: małe, lokalne, demokratyczne instytucje kontrolowane przez aktywnych obywateli

❖ **George Friedman: „Następne 100 lat” (2009)**

- Powrót do „światowego koncertu mocarstw”: 2001 – wojna z terroryzmem, 2008 – walka z kryzysem finansowym
- Przywrócenie znaczenia władzy państowej (także w UE)
- Przyszłość: konflikty i wojny międzyimperialne
- Wzrost roli organizacji i struktur międzynarodowych – dopiero od połowy stulecia

Benjamin Barber (1939-)

George Friedman (1949-)

Koncepcja „nowego średniowiecza”

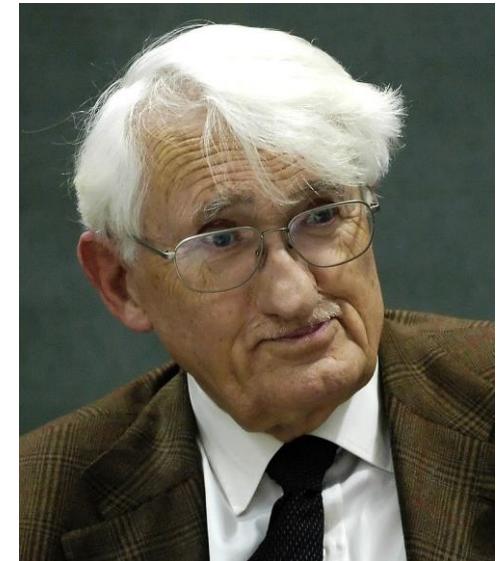
- Państwo jako epizod (dominujący od XIV w.)
- Jan Zielonka „Europa jako imperium”, 2006
- ❖ Osłabianie roli współczesnych państw
  - Wielkie korporacje (jak średniowieczna Hanza, cechy i gildie)
  - Globalizacja i łatwość komunikacji
  - Prywatyzacja przemocy (jak średniowieczne grupy rycersko-wojownicze)
  - Pojawianie się struktur międzynarodowych krępujących państwa
- ❖ Przeniesienie lojalności obywatelskiej na inne typy struktur
  - Reinterpretacja „suwerenności”
  - Reinterpretacja demokracji i praw człowieka (prymat członkostwa w grupie nad wolnością osobistą)
  - Więzy osobiste, rodowe, klanowe (jak średniowieczne relacje seniorów i wasali)

Jan Zielonka (1955-)

Integracja europejska wg J. Habermasa

- 2006: „*Dlaczego Europa potrzebuje konstytucji?*”
- 2009: „*Uwzględniając Innego. Studia do teorii politycznej*”
- ❖ **Asymetria poziomów integracji UE:**
  - Zaawansowana integracja systemowa
  - Nikła integracja społeczna
- ❖ **Refeudalizacja sfery publicznej**
  - Ekspansja administracji publicznej i mediów masowych
  - Ograniczenie wolnej deliberacji
  - Zanik podstaw demokratycznej legitymizacji społeczeństw „późno nowoczesnych”
  - Strefa publiczna na poziomie narodowym istnieje, na poziomie europejskim – nie
- ❖ **Dla tożsamości i poczucia obywatelstwa europejskiego ważne są:**
  - Upadek komunizmu w EŚW i zjednoczenie Niemiec
  - Pogłębianie integracji europejskiej
  - Intensyfikacja migracji międzynarodowych południe-północ
  - Trudność obrony europejskiego modelu bezpieczeństwa socjalnego
  - Niezdolność terytorialnych państw narodowych do przeciwdziałania się aktywności zglobalizowanego kapitału
  - Poleganie wyłącznie na logice ekonomicznej zagraża obywatelskim i politycznym wolnościami społeczeństw demokratycznych

Jürgen Habermas (1929-)

Współczesne Stosunki Międzynarodowe

Państwo jako podmiot stosunków
międzynarodowych

Opracowanie – Prof. UWr Paweł Turczyński

Uczestnicy Międzynarodowych Stosunków Politycznych

Uczestnicy MSP:

- ❖ **Państwa (formalnie jednakowo ważne, faktycznie – zróżnicowane)**
  - Mocarstwa
  - Mocarstwa sektorowe / regionalne
  - Państwa średnie
  - Państwa małe
  - Podmioty subpaństwowe
- ❖ **Organizacje międzynarodowe:**
  - Zwykłe (międzyrządowe – ONZ, NATO)
  - Ponadnarodowe (UE)
  - Pozarządowe (powstają oddolnie, nie zabiegają o wpływ na politykę międzynarodową – np. sportowe, jak FIFA – piłka nożna, FIA – wyścigi samochodowe)
  - Transnarodowe (powstają oddolnie, zabiegają o wpływ na politykę międzynarodową – np. związki zawodowe czy religijne, międzynarodówki polityczne).
- ❖ **Korporacje transnarodowe (gospodarcze)**
- ❖ **Ruchy międzynarodowe (np. Czerwony Krzyż)**
- ❖ **Instytucje prywatne (np. fundacje)**

Podmiotowość a suwerenność:

Podmiotowość prawną:

- ❖ **Zdolność prawną**
- Zdolność do podlegania prawom i obowiązkom
- ❖ **Zdolność do czynności prawnych**
- Zdolność do kreowania prawa

Możliwa jest (wyjątkowo) podmiotowość bez zdolności do czynności prawnych

Precedens: procesy zbrodniarzy wojennych w Norymberdze i w Tokio (1945-1946)

Suwerenność:

- ❖ **Całowładność: załatwianie wszelkich spraw na swoim terytorium**
- ❖ **Samowładność: samodzielne załatwianie spraw na swoim terytorium**

Podmiotowość:

- ❖ **Pierwotna:**
  - posiadana wyłącznie przez państwa
  - Pojawia się z chwilą powstania państwa
- ❖ **Wtórna:**
  - Nadana przez państwo innemu podmiotowi
  - Stopniowa
  - Niepełna w porównaniu z państwową

Suwerenność państwową

Jean Bodin (1530-1595)

- ❖ **Odejście od koncepcji średniowiecznych i uniwersalistycznych**
- 1307/1308: templariusze i krzyżacy
- Paweł Włodkowic i Jagiellonowie
- 1494: układ w Tordesillas
- ❖ **Jean Bodin**
- 1576: "Sześć ksiąg o Rzeczypospolitej" (Les six livres de République)
- Państwo musi być suwerenne
- Najlepszą „rzeczpospolitą” jest monarchia (wszyscy podlegają jednemu władcę, wszyscy znają zakres jego władzy)
- Prawo musi być zgodne z boskim i naturalnym
- ❖ **Hugo de Groot (Grotius, Grocjusz)**
- Prawo stanowione a prawo natury
- 1609: „Wolność mórz” (Mare liberum)
- 1. Odkrycie nowego lądu nie daje jeszcze prawa do panowania nad nim;
- 2. Nikt nie może mieć monopolu na żeglugę po morzach;
- 3. Nikt nie ma prawa ograniczać innym państwom handlu morskiego.
- 1625: „O prawie wojny i pokoju” (De iure belli ac pacis)

Hugo de Groot (1583-1645)

Państwo:

Cechy państwa:

- ❖ Georg Jellinek:
- Terytorium
- Ludność
- Suwerenna władza (rząd)
- ❖ Definicja Trybunału Rozjemczego Polska-Niemcy (1929)
- ❖ Konwencja o prawach i obowiązkach państw (Montevideo, 1933)
- Zdolność do obrotu międzynarodowego (casus Rodezji, talibów)

Typy państw:

- ❖ **Jednolite** (np. Polska, Francja)
- ❖ **Złożone**
  - Państwa związkowe (federacje – Niemcy, Rosja)
  - **Związki państw (konfederacje): USA (1776-1787), secesjoniści z USA (1861-1865), Szwajcaria (1648-1848), Bośnia i Hercegowina (1995), Serbia i Czarnogóra (2003-2006)**

Inne kategorie:

- Państwa zależne: protektoraty (Bhutan, Kosowo, Abchazja/Osetia) i państwa wasalne
- Minipaństwa
- ❖ **Kategoria: państwa trwale neutralne (np. Szwajcaria)**

Georg Jellinek (1851-1911)

Powstanie i zanik państw:

Powstanie państwa:

- Połączenie (przykład formalny: Niemcy 1990)
- Rozpad (Czechy i Słowacja 1993)
- Secesja (Erytrea 1993; Sudan Południowy 2011)
- Dekolonizacja, mandaty (po 1918) i powiernictwo (po 1945)
- Legalność powstania państw (Rodezja 1965-1979, państewka serbskie 1991-1995)
- Faktyczna autonomia Tybetu (1912-1951)

Upadek państwa:

- Inkorporacja (przykład faktyczny: NRD 1990)
- Rozpad (ZSRR 1991, Czechosłowacja 1993),
- Połączenie (przykład formalny: NRD+RFN 1990)

Prawa państw:

- ❖ **Zasadnicze**
  - Do istnienia
  - Do niezawisłości
  - Do równości
  - Do obrotu
  - Do czci
- ❖ **Nabyte**
  - Wynikające z zawartych umów międzynarodowych

Jugosławia (do 1991 r.)

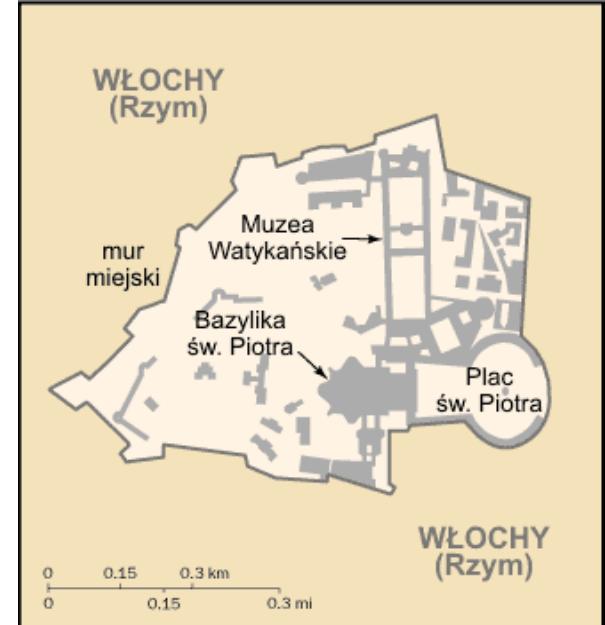

Sudan Południowy (od 2011 r.)

Stolica Apostolska a Państwo Watykańskie

- ❖ **Odrębność prawno-międzynarodowa Stolicy Apostolskiej i Watykanu**
  - Stolica Apostolska – najwyższa władza Kościoła Katolickiego
  - Watykan (Państwo Kościelne) – obszar podległy świeckiej władzy papieża
  - Państwo Kościelne istniało w latach 755-1870 i w pewnych okresach obejmowało znaczną część Italii
- ❖ **1870: Likwidacja „Państwa Kościelnego” przez Włochy**
  - Papież Pius IX ogłosił się „więźniem Watykanu” i formalnie podlegał włoskiemu prawu państwowemu
  - Stolica Apostolska nadal uczestniczyła w obrocie prawnomiedzynarodowym (konkordaty), ale nie sprawowała nigdzie suwerennej władzy.
- ❖ **1929: Układy Laterańskie: powstanie (restytucja) państwa Watykan**
- ❖ **Redukcja suwerenności Włoch nad Watykanem**
  - Watykan bije własną monetę (euro z podobiznami kolejnych papieży)
  - Gwardia Szwajcarska – funkcje tylko reprezentatywne
  - obsługa służb miejskich (podróże papieskie organizują włoskie linie lotnicze)

Sukcesja między państwami

Sukcesja: przejęcie praw i obowiązków:

- Umów międzynarodowych
  - Zobowiązań i praw pozatraktatowych
  - Członkostwa w organizacjach międzynarodowych
- ❖ **Casus ZSRR / Rosji**
- START I – umowa rozbrojeniowa zawarta w 1991 r. jeszcze przez ZSRR, ale realizowana przez Rosję
  - Komisja Dunaju: uczestniczył w niej ZSRR (fragment granicy), miejsce odziedziczyła Rosja (mimo braku dostępu do rzeki)

Teorie (tryby) sukcesji:

- Tabula rasa
- Prawo wyboru
- Prawo do namysłu

Obligatoryjne obowiązywanie

- Umów granicznych (np. relacje polsko-niemieckie w 1990 r.)
- Umów zlokalizowanych (dotyczących konkretnych obszarów)

1978: Konwencja wiedeńska o sukcesji państw:

- Państwa nowo niepodległe (postkolonialne) – sukcesja fakultatywna
- Zjednoczenie, rozpad, secesja – sukcesja obligatoryjna

Uznanie międzynarodowe

❖ Uznanie de facto i de iure

- Kosowo, Abchazja z Osetią

❖ Uznanie państwa i rządu

- Przykład Rosji (starcie B. Jelcyna z M. Gorbaczowem, 1991)
- Przykład talibów w Afganistanie (1996-2001) i powstańców libijskich (2011)

❖ Uznanie wyraźne i dorozumiane

❖ Kontrowersje

- Przykład Palestyny (1988: jednostronna deklaracja niepodległości, 1994: wynegocjowana z Izraelem autonomia; 2012: państwo-obserwator przy ONZ; 2014: warunkowe uznanie przez UE)
  - Przykład Chin (Chińskiej Republiki Ludowej) i Tajwanu (Republiki Chińskiej)
  - Przykład Republiki Federalnej Niemiec i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.
  - „Doktryna Hallsteina”
- ## ❖ Wycofanie uznania
- Reżim Muammara Kadafiego w Libii, 2011
  - Kontrowersje wokół prezydentury Aleksandra Łukaszenki na Białorusi, 2020

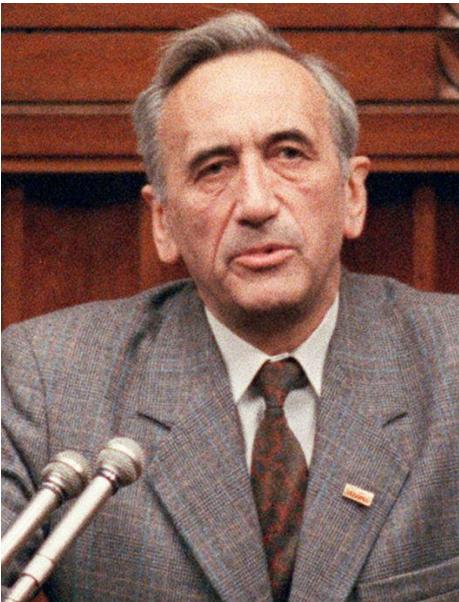

Walter Hallstein (1901-1982)
Szeф Kancelarii RFN 1950-1951

Polityka zagraniczna Polski po 1989 r.

Współczesne Stosunki Międzynarodowe
Opr. Prof. UWr Paweł Turczyński

I połowa lat 90-tych

Tadeusz Mazowiecki (1927-2013)
Premier 1989-1990

Krzysztof Skubiszewski (1926-2010)
Szeф polskiej dyplomacji 1989-1993

Niepewność sytuacji

- ❖ **Sierpień 1989: próba powołania rządu premiera Cz. Kiszcza - nieudana**
  - Brak zaufania nawet wśród posłów PZPR
  - „Solidarność” pozyskuje wahających się członków PZPR i jego sojuszników – zgłasza na premiera T. Mazowieckiego
- ❖ **1989. 8. 24: Expose T. Mazowieckiego**
  - „*Przeszłość odcinamy grubą kreską*”
  - *Lojalność wobec RWPG i sojuszy z ZSRR*
  - *Pragnienie współpracy gospodarczej z Zachodem*
  - *Utrzymanie polityków PZPR w części resortów (C. Kiszcza w MSW)*
- ❖ **1989. 9. 19: podpisanie umowy handlowej z EWG**
  - *Umowę wynegocjował jeszcze rząd M. Rakowskiego*
  - *Dotyczyła ona gospodarki socjalistycznej*
  - *De facto jej regulacje nie zdążyły wejść w życie*
- ❖ **1989. 11. 15: L. Wałęsa w Kongresie USA: „We, the people...”**
- ❖ **1989. 11. 24: Spotkanie Mazowieckiego z Gorbaczowem**
  - Testowanie przychylności ZSRR – „finlandyzacja”
  - Zachowanie lojalności w polityce międzynarodowej wobec ZSRR – za cenę sowieckiej zgody na reformy wewnętrzne.

1949-1990

1990

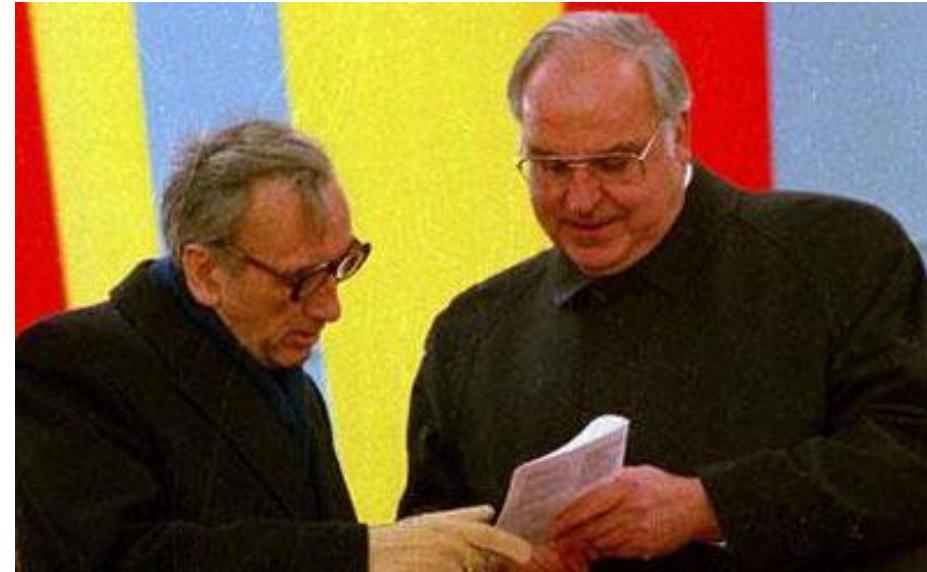

Pojednanie z Niemcami

- ❖ 1989. 11. 12: Krzyżowa - Spotkanie Kohl – Mazowiecki
- 1990. 6. 21: Oświadczenia RFN i NRD o nienaruszalności granicy polsko-niemieckiej
- *Obawy o „lukę prawną”*
- ❖ Negocjacje zjednoczeniowe (2+4)
- 1990. 7. 17: III spotkanie MSZ państw 2+4 w Paryżu (z udziałem Polski)
- 1990. 8. 31: Układ zjednoczeniowy NRD – RFN
- ❖ 1990. 10. 3: Zjednoczenie Niemiec
- Faktyczna aneksja NRD do RFN
- ❖ 1990. 11. 14: Traktat graniczny z Niemcami
- ❖ 1991. 6. 17: Traktat o przyjaźni i dobrym sąsiedztwie z Niemcami

1989. 11. 9: koniec kontroli na Murze Berlińskim

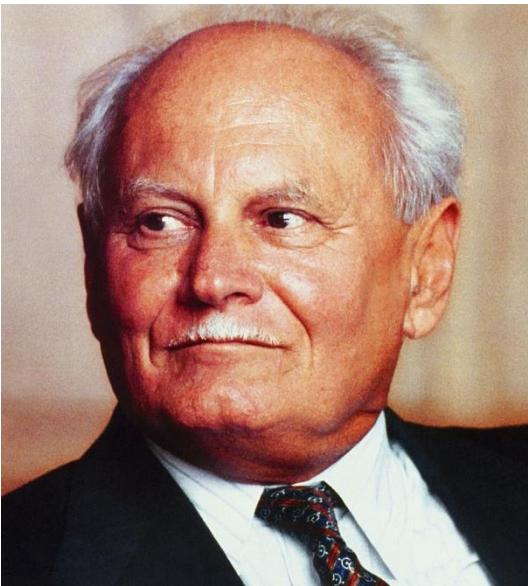

T. Mazowiecki i H. Kohl Krzyżowa, 1989. 11. 12

Vaclav Havel (1936-2011)

Prezydent Czechosłowacji 1989-1992
Prezydent Czech 1993-2003

Arpad Goncz (1922-2015)

Prezydent Węgier 1990-2000

Grupa Wyszehradzka

- ❖ **1990. 4. 9, Bratysława: I szczyt prezydentów Polski, Węgier i Czechosłowacji.**
  - Ogólnikowa deklaracja, bez szczegółów
- ❖ **1991. 2. 12-15, Wyszehrad: II szczyt prezydentów;**
  - Lech Wałęsa, Vaclav Havel, Arpad Góncz
  - aprobowają rozwiążanie RWPG i Układu Warszawskiego,
  - postanawiają uzgadniać polityki zagraniczne,
  - rozwijać stosunki z republikami ZSRR
- ❖ **powstaje Grupa Wyszehradzka**
- ❖ **Koncepcje Lecha Wałęsy**
  - *NATO-bis, EWG-bis*
  - *Wycofanie się z koncepcji w połowie 1991 r.*

Inicjatywa Środkowoeuropejska

- ❖ **1989. 11. 11, Budapeszt: spotkanie premierów Austrii, Jugosławii, Węgier i Włoch**
  - Powstanie Quadragonale – pierwszej nieformalnej struktury współpracy międzyblokowej
  - **1990. 8. 1: przystąpienie Czechosłowacji – Pentagonale**
  - **1991. 7. 27: przystąpienie Polski – Heksagonale**
- ❖ **1992. 3. 20: przystąpienie Chorwacji i Słowenii – ISE**

Początek drogi na Zachód

❖ Relacje z Izraelem

- 1985-1993: spór o klasztor na oświęcimskim żwirowisku: światowe środowiska żydowskie domagają się usunięcia placówki kościelnej - skutecznie
- 1989: premier Izraela, Icchak Szamir: „*Polacy wyssali antysemityzm z mlekiem matki*”
- 1990. 2. 26: wznowienie (po 1967 r.) stosunków dyplomatycznych Polska-Izrael

❖ 1990. 6. 25-26, Dublin: szczyt RE

- zapowiedź rozpoczęcia negocjacji stowarzyszeniowych z Polską, Czechosłowacją i Węgrami
- 1991. 1. 26: Powołanie Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej – Jacka Saryusza-Wolskiego
- 1991. 4. 21: porozumienie Polski z „Klubem Paryskim” – redukcja zadłużenia o 50 %

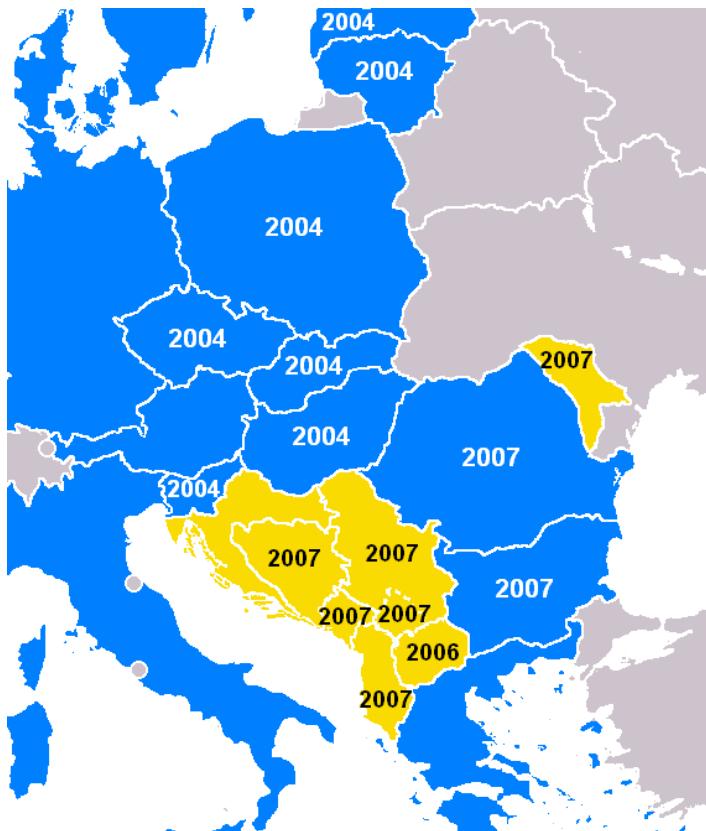

Jan Krzysztof Bielecki (1951-),
Premier RP, 1991

Jacek Saryusz-Wolski (1948-),
Pełnomocnik Rządu ds. Integracji 1991-1996

Środkowoeuropejska Strefa Wolnego Handlu (CEFTA)

- ❖ **1991. 11. 30: Polska, Czechosłowacja i Węgry przyjmują wspólne stanowisko o liberalizacji handlu**
  - zasady handlu: symetria, ekwiwalentność, znoszenie ograniczeń pozataryfowych
  - CEFTA jako „test” przed członkostwem z UE
  - Próba ożywienia obszarów pogranicznych
- ❖ **1992. 12. 21 (Kraków) podpisanie umowy o CEFTA.**
  - cel: strefa wolnego handlu do 1. 1. 2001
  - *podpisali też Słowacy (państwo od 1. 1. 1993)*
- ❖ **1993. 3. 1 wejście w życie umowy o CEFTA**
  - redukcja 40 % cel na towary przemysłowe
  - Liberalizacja handlu w ramach CEFTA – szybsza niż w obrotach z WE/UE
  - akcesje kolejnych państw: Słowenii, Bułgarii, Rumunii

„Próżnia bezpieczeństwa”

- ❖ 1990. 11. 19: traktat o uzbrojeniu konwencjonalnym w Europie (CFE)
  - Limity dla Polski:
  - ✓ Czołgi: 1730
  - ✓ Bojowe wozy piechoty: 2150
  - ✓ Artyleria o kalibrze pow. 100 mm: 1610
  - ✓ Samoloty bojowe: 460
  - ✓ Śmigłowce bojowe: 130
- ❖ 1991. 12. 20: Przyjęcie Polski do NACC – Północnoatlantyckiej Rady Współpracy
  - 1991. 11. 6-7: NACC powstała na szczycie NATO w Rzymie
  - Konsultacje, wymiana informacji
- ❖ 1993. 8. 24: wizyta Borysa Jelcyna w Polsce
  - zgoda na członkostwo Polski w NATO
  - 1993. 9. 16: ostatnie oddziały rosyjskie opuszczają Polskę
- ❖ Rosja: koncepcja „bliskiej zagranicy”
  - Ograniczona suwerenność państw b. bloku ZSRR
  - Żądanie uznania przez Zachód rosyjskiej strefy wpływów

1993. 8. 24: L. Wałęsa i B. Jelcyn w Warszawie

Partnerstwo dla Pokoju

- ❖ 1994. 1. 10-11: szczyt NATO w Brukseli
- ❖ Partnerstwo dla Pokoju (PdP, PfP)
  - wspólne szkolenia i manewry
  - opcja (bez gwarancji) szybszej kwalifikacji do NATO
- ❖ Cele PdP:
  1. Rozwój współpracy w obszarze bezpieczeństwa
  2. Zapewnienie stabilności na kontynencie poprzez:
    - zwiększanie przejrzystości budżetów obronnych
    - umacnianie cywilnej kontroli nad wojskiem
    - wspólne ćwiczenia i planowanie obronne
  3. Uzyskiwanie przez partnerów zdolności do współdziałania z NATO w sferze operacji:
    - pokojowych
    - humanitarnych
    - innych
- ❖ Indywidualne programy Partnerstwa
  - 1994. 2. 2: przyjęcie PdP przez Polskę
  - 1994. 6. 22: przyjęcie PdP przez Rosję
- ❖ 1994. 9. 30: „obiad drawski” – spór prezydenta L. Wałęsy z rządem o kontrolę nad armią

Premier W. Pawlak podpisuje PdP,
Bruksela, 1994. 2. 2

Prezydent L. Wałęsa na manewrach w Ustce,
1994. 5. 22

Droga do UE

- ❖ **1993. 6. 21-23, Kopenhaga: szczyt RE - „Kryteria kopenhaskie”**
  - Kryteria polityczne:
    - ✓ istnienie instytucji gwarantujących stabilną demokrację;
    - ✓ rządy prawa;
    - ✓ poszanowanie praw człowieka;
    - ✓ poszanowanie praw mniejszości.
  - Kryteria ekonomiczne:
    - ✓ istnienie gospodarki rynkowej gotowej sprostać konkurencji i wolnemu rynkowi;
    - ✓ zdolność do przyjęcia *acquis communautaire*;
    - ✓ zdolność sprostania unii politycznej, gospodarczej i walutowej.
- ❖ **1994. 4. 8: oficjalny wniosek Polski o członkostwo w UE**
  - **1994-1995: obrady „Paktu Stabilizacyjnego”**
- ❖ **1994. 12. 10, Essen: szczyt RE – „Strategia przedakcesyjna”**
  - określenie zasad współpracy UE – EŚW
- ❖ **1995. 6. 26, Cannes: szczyt RE – „Biała Księga”**
  - stan przygotowań i dopasowania polskich aktów prawnych do standardów UE
  - stan dostosowań Polski do rynku wewnętrznego WE.

Andrzej Olechowski (1947-)
Minister SZ 1993-1995

Stabilizacja połowy lat 90-tych

- ❖ **1996. 2. 5: początek udziału Polski w misji NATO w Bośni (IFOR/SFOR)**
  - Batalion (ok. 800 żołnierzy)
- ❖ **1996. 9. 25: „gazowy kontrakt stulecia” (PGNiG-Gazprom):**
  - Budowa gazociągu jamalskiego i dostawy dla Polski
  - ✓ 2010-2014: 8 mld m³ gazu rocznie
  - ✓ 2015-2022: 9 mld m³ gazu rocznie
  - Krytycy zwracali uwagę, iż zamawiamy więcej gazu, niż zużyjemy – a nie mamy prawa go odsprzedać.
- ❖ **1996. 10. 1: powołanie Komitetu Integracji Europejskiej (KIE)**
  - Premier i ważniejsi członkowie Rady Ministrów
  - Sekretarz KIE – szef Urzędu KIE (UKIE)
  - UKIE - „MSZ-bis”
  - I Sekretarz UKIE – Danuta Hubner
- ❖ **1996. 11. 22: członkostwo Polski w OECD**
  - 1994-1997: roczny przyrost PKB o ok. 6%
  - Grzegorz Kołodko: „Polska - wznoszący się orzeł”

Włodzimierz Cimoszewicz (1950-)
Premier 1996-1997

Droga do NATO

- ❖ **1997. 5. 27: Pozyskanie Rosji projektem „słabego poszerzenia”:**
  - brak natowskich instalacji
  - brak broni masowego rażenia
  - ograniczenie sił NATO (w Polsce – 2 dyw. zmech)
- ❖ **1997. 7. 12-13: szczyt NATO w Madrycie**
  - zaproszenie Polski, Czech i Węgier do członkostwa
- ❖ **Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni (*Multinational Corps Northeast, MNC NE*).**
  - 1998. 4. 16: ministrowie obrony Danii, Niemiec i Polski podjęli decyzję o utworzeniu wspólnej jednostki wojskowej
  - 1998. 9. 5: początek powstawania MCN NE.
- ❖ **1999. 3. 12: przystąpienie Polski, Czech i Węgier do Paktu**
  - polskie poparcie dla interwencji w Kosowie (wiosna 1999)
- ❖ **1999. 4. 23-25: szczyt NATO w Waszyngtonie – I z udziałem Polski**
- ❖ **1999. 9. 18: oficjalne powołanie MNC NE z siedzibą w Szczecinie**
  - pierwsza instytucja NATO w Europie Środkowo-Wschodniej.

1999. 3. 12: B. Geremek podpisuje akcesję Polski do NATO

Emblemat MNC NE

Droga do UE

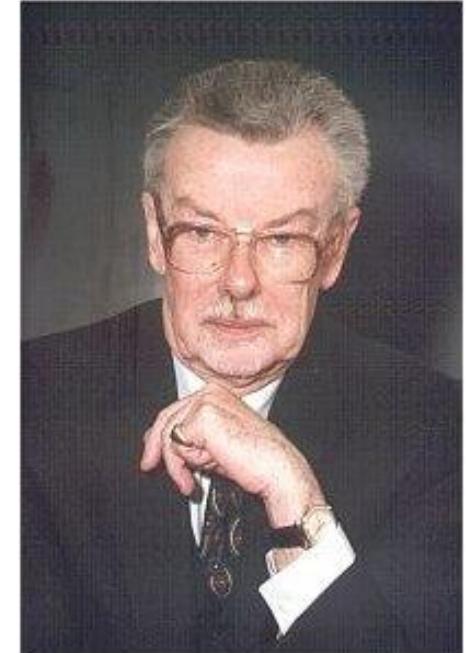
- ❖ **1996. 10. 1: powstaje Urząd Komitetu Integracji Europejskiej**
  - 1996-1997: Danuta Hubner
  - 1997-1998: Ryszard Czarnecki
  - R. Czarnecki miał „równoważyć” wpływy B. Geremka
- ❖ **1997 – styczeń: Narodowa Strategia Integracji**
- ❖ **1997. 12. 13, Luksemburg: szczyt RE**
  - zaproszenie do negocjacji tzw. „grupy luksemburskiej”: Polska, Czechy, Węgry, Słowenia, Estonia, Cypr
- ❖ **Fundusze preakcesyjne**
  - PHARE (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*) – dla Polski ok 3,9 mld euro w latach 1990-2003
  - ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accesion*) – wsparcie dla transportu i ochrony środowiska
  - SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*) – wsparcie dla rolnictwa. Polska wykorzystała ok 4,8 mld zł
- ❖ **1998. 3. 31: Początek negocjacji**
  - ok. 30 obszarów negocjacyjnych
  - „screening” – porównywanie prawa polskiego i unijnego

Ryszard Czarnecki (1963-)
Szef UKIE 1997-1998

Negocjacje akcesyjne – rządy AWS

- ❖ **Główny Negocjator – Jan Kułakowski**
  - Spory kompetencyjne: MSZ – sekretarz UKIE – Główny Negocjator
  - Spory „strategiczne”: euroentuzjaści-eurorealiści-eurosceptycy
- ❖ **Sekretarze UKIE:**
  - Paweł Samecki,
  - Maria Karasińska-Fendler,
  - Jacek Saryusz-Wolski – ekspert z zapleczem politycznym
- ❖ **2000-2001: wyhamowanie negocjacji**
  - 2000. 6. 6: Mniejszościowy rząd J. Buzka (odejście UW)
  - MSZ: W. Bartoszewski za B. Geremka
  - „twarde” negocjacje
- ❖ **Obszary problemowe:**
  - dotacje dla polskiej wsi
  - otwarcie rynku pracy UE dla polskich pracowników
  - otwarcie polskiego rynku nieruchomości dla unijnych inwestorów
  - Specjalne Strefy Ekonomiczne
- ❖ **Sierpień 2001: SLD, AWS, UW, PO zawierają „Pakt na rzecz integracji”**
  - Niezależnie od wyniku nadchodzących wyborów parlamentarnych trwać będą starania o członkostwo Polski w UE.

Jan Kułakowski (1930-2011)
Główny Negocjator 1998-2001

Negocjacje akcesyjne – rządy SLD

- Jesień 2001: do parlamentu po raz pierwszy wchodzą ugrupowania antyunijne
- ❖ **Ekipa SLD u progu kadencji:**
  - Szefowa UKIE: Danuta Hubner;
  - Główny Negocjator: Jan Truszczyński
- ❖ **Wola przyspieszenia rokowań - rezygnacja z części żądań AWS**
  - Problem wewnętrzny: potrzeba szybkiego sukcesu i wsparcia finansowego
  - Problem zewnętrzny: obawa przed przesunięciem do „II ligi”
- ❖ **2002. 10. 24-25: Szczyt RE w Brukseli**
  - ostateczna decyzja o przyjęciu 10 kandydatów z EŚW w 2004 r.
  - prezentacja warunków członkostwa dla rolnictwa i finansów.
  - koniec negocjacji - oferta bez szansy jej zmodyfikowania
- ❖ **2002. 12. 13: Szczyt RE w Kopenhadze - zakończenie negocjacji akcesyjnych**
  - Główna oś sporu: Polska-Niemcy.
  - Dopuszczalną ogólną kwotę dotacji rolniczych podniesiono do 55-60-65 %.
  - Na uszczelnienie wschodniej granicy - 280 mln €
  - „Dodatkowy” 1 mld € został „przesunięty” z funduszy strukturalnych (tam byłby wykorzystany wolniej i trudniej) do pomocy gotówkowej
- ❖ **2003. 6. 7-8: referendum akcesyjne**
  - Za akcesją: 77,45% głosujących
  - Przeciwko akcesji: 22,55% głosujących
  - Frekwencja: 58,85%

Jan Truszczyński (1949-)

Patrol PKW Afganistan, Ghazni 2009

Interwencja w Afganistanie

- ❖ 2001. 10. 7: początek interwencji w Afganistanie
- ❖ 2001. 12. 20: RB ONZ powołuje ISAF - International Security Assistance Force
  - *Początkowo siły ISAF miały działać tylko w rejonie Kabulu*
- ❖ 2003. 8. 11: NATO przejmuje dowództwo ISAF
- ❖ 2003. 10. 13: RB ONZ rozszerza mandat ISAF na cały Afganistan
  - Powstają Regionalne Zespoły Odbudowy
- ❖ 2006: kontrofensywa Talibów. Wzmocnienie i „militaryzacja” ISAF
- ❖ 2012. 5. 20-21: szczyt NATO w Chicago – zapowiedź ewakuacji Afganistanu do koca 2014 r.
- ❖ Kontyngent polski (PKW Afganistan)
  - 2007. 8. 16: Incydent w Nangar Khel
  - 2008: koncentracja w prowincji Ghazni
- ❖ 2014. 12. 15: koniec misji

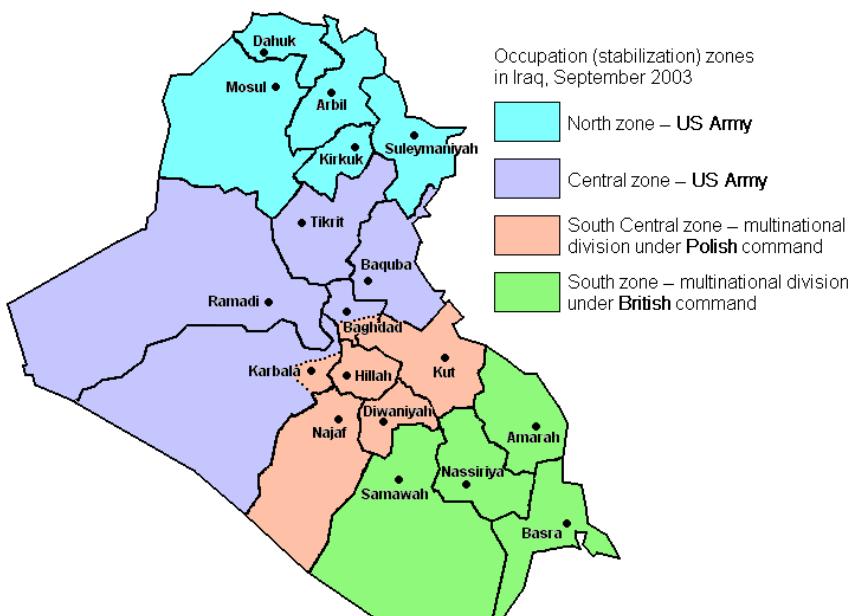
Liczby w tys.	2002	2007	2009	2012
Siły ISAF	6,5	47	64,5	112
W tym Polacy	0,12	1,2	2,6	1,8

Interwencja w Iraku

- ❖ **Zarzuty USA wobec władz irackich (jesień 2002):**
  - Posiadanie i rozbudowa arsenalu masowego rażenia
  - Wspieranie międzynarodowego terroryzmu
  - Terror wobec własnego społeczeństwa
- ❖ **Wrogość pomiędzy państwami zachodnimi**
  - USA i Wielka Brytania vs Francja i Niemcy
- ❖ **paraliż NATO**
- ❖ **2003-styczeń/luty: poparcie Polski i innych państw EŚW dla interwencji**
  - „List ośmiu”, „list dziesięciu”
- ❖ **Wejście do globalnej rozgrywki**
- ❖ **2003. 3. 20: początek interwencji**
- ❖ **2003. 9. 3: początek polskiej misji stabilizacyjnej**
  - Wielonarodowa dywizja Centrum-Południe
  - Max. 8500 żołnierzy ogółem (max. 2500 z Polski)
  - **2004. 6. 3-6: Bitwa o Karbalę**
  - Stopniowe zmniejszanie strefy stabilizacyjnej i liczby sojuszników
- ❖ **2008. 10. 4: oficjalne zakończenie polskiej misji**

Żołnierze GROM w porcie Umm Kasr, 2003

„Nicea albo śmierć”

- ❖ 2003. 10. 4: początek Konferencji Międzyrządowej (IGC' 03-04)
- ❖ Polskie zastrzeżenia:
  - zasady głosowania w RUE
  - brak konkurencji dla NATO
  - Invocatio Dei w preambule
  - zasady udzielania pomocy publicznej
- ❖ Koalicja wszystkich ugrupowań parlamentarnych
  - J. Rokita: „Nicea albo śmierć”
  - sojusz z Hiszpanią i Wielką Brytanią
- ❖ 2003. 12. 12-13: szczyt RE w Brukseli - załamanie rokowań
  - spór Francji i Niemiec z Hiszpanią, Polską i Wielką Brytanią
  - zerwanie szczytu – utrzymanie traktatu
- ❖ Wiosna 2004: wykruszanie się sojuszników Polski
- ❖ 2004. 5. 1: akcesja Polski do UE

Premier L. Miller w Brukseli, 2003. 12. 12

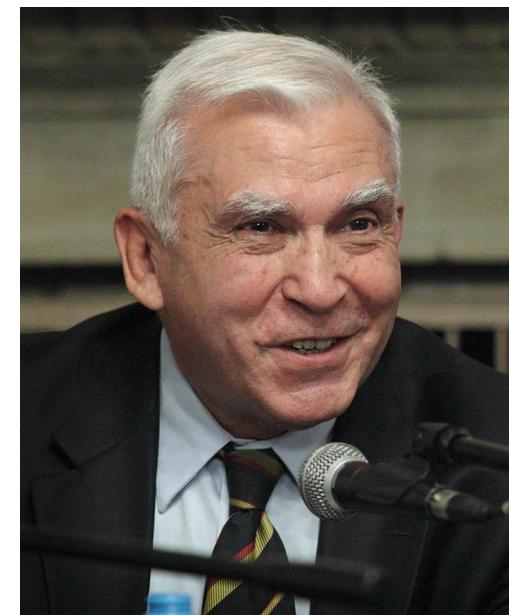
L. Miller, A. Kwaśniewski, W. Cimoszewicz,
Bruksela, 2004. 5. 1

Pierwsze miesiące w UE

- ❖ **2004. 6. 17-19: szczyt RE w Dublinie – przyjęcie tekstu TKUE**
- 2004. 10. 29: szczyt RE w Rzymie – podpisanie TKUE. Początek ratyfikacji Traktatu
- 2005. 5. 29/6. 2: referendum we Francji i Holandii. Odrzucenie TKUE.
- ❖ **Kwestia wschodnia**
- 2004-Jesień: polscy eurodeputowani tworzą specjalną grupę ds. kontaktów z Białorusią i Ukrainą
- Polska próba zainteresowania UE sytuacją na Ukrainie
- **2004. 11. 3: przewodniczący PE Josep Borrell (wystąpienie w polskim Sejmie): „...decyzja, czy te państwa (Ukraina i Białoruś) staną się częścią Unii, czy pozostaną pod wpływami rosyjskimi, nie leży w naszych najbliższych planach”**

Marek Belka (1952-)
Premier 2004-2005

Adam Daniel Rotfeld (1938-)
MSZ 2005

„Pomarańczowa rewolucja”

- Wrzesień: próba otrucia W. Juszczenki. Zmasowana kampania ukraińskich (i rosyjskich) mediów na rzecz W. Janukowycza
- ❖ **2004. 11. 21: II tura wyborów prezydenckich**
  - Masowe oszustwa wyborcze na rzecz Janukowycza
  - Wielotysięczne protesty zwolenników Juszczenki
  - Groźba rozruchów, a nawet rozpadu państwa
- ❖ **2004. 11. 23: początek mediacji międzynarodowej**
  - Inspiracja prezydenta A. Kwaśniewskiego
  - Udział: J. Solany (UE), przedstawicieli Polski, Niemiec, Litwy i Rosji
  - Masowe poparcie polskiego społeczeństwa dla Juszczenki
  - Wizyty L. Wałęsy, L. Kaczyńskiego, B. Komorowskiego
- ❖ **„Dwa poziomy” argumentacji**
  - Wewnętrzna – antyrosyjska
  - Międzynarodowa - prodemokratyczna
- ❖ **2004. 12. 2: kompromis: powtórzenie II tury głosowania**
- ❖ **2004. 12. 26: oficjalne zwycięstwo W. Juszczenki**

Wiktor Juszczenko (1954-)
Prezydent Ukrainy 2005-2010

L. Wałęsa, W. Juszczenko, Kijów 2004. 11. 29

Eurobudżet 2005

- **Zasada 1% PKB**
- Projekt „lokomotyw rozwoju” – pozostawienia środków w krajach „starej UE”
- ❖ **2005. 12. 15-16, Bruksela: Szczyt RE „budżetowy” na lata 2007-2013**
- „*Yes, yes, yes!*”
- ❖ **Na sumę 91 mld € dla Polski składały się:**
  - fundusze strukturalne i spójnościowe - 59,656 mld €
  - płatności rolnicze (dopłaty bezpośrednie) - 27 mld €.
  - inwestycje związane ze strategią lisbońską - 3,9 mld €
  - polityka sprawiedliwości i spraw wewnętrznych – 0,6 mld €
  - „fundusz dla ściany wschodniej” (5 województw najuboższych w całej UE: lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego) – 0,9 mld €
  - Unijne dotacje mogą pokrywać do 85 % kosztów dotowanego projektu (zamiast dotychczasowych 75 %);
  - Beneficjenci nie płacący VAT, np. samorządy terytorialne czy Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, będą mogli wliczać koszty VAT z brukselskich dotacji.
  - Do 2010 r. wszystkie rozpoczęte projekty i inwestycje miały trzy- a nie dwuletni okres rozliczania.

Kazimierz Marcinkiewicz (1959)
Premier 2005-2006

Stefan Meller (1942-2008)
MSZ 2005-2006

Między UE a USA

- ❖ **2007. 4. 18: decyzja UEFA o przyznaniu Polsce i Ukrainie organizacji „Euro 2012”**
- ❖ **Traktat Reformujący UE**
  - 2007. 6. 21-23: szczyt RE w Brukseli – ustalenie zakresu zmian w Traktacie Konstytucyjnym, które miały przekształcić go w Traktat Reformujący UE
  - 2007. 7. 23: I projekt TRUE
  - 2007. 10. 18-19: szczyt RE w Lizbonie – prezentacja całościowej wersji TRUE
  - **Polska deklaracja „aksjologiczna”**
- ❖ **Projekt „Tarczy Antyrakietowej”**
  - 2007. 5. 22, Praga: wspólna deklaracja prezydentów L. Kaczyńskiego i V. Klausego o woli przyjęcia instalacji antyrakietowych
  - 2007. 6. 9, Warszawa: podczas wizyty G. Bush składa ofertę:
    - ✓ wyrzutnia antyrakiet w Polsce
    - ✓ radar w Czechach
  - **Rezerwa w krajach „starej UE”, duży optymizm w Polsce**

Jarosław Kaczyński (1949)
Premier RP 2006-2007

Anna Fotyga (1957)
Minister SZ 2006-2007

Nowe kierunki polityki

- ❖ **Polityka „Piastowska” vs „Jagiellońska”**
  - Silniejsze oparcie w strukturach UE
  - Zacieśnienie relacji z Niemcami
  - Kwestia polityki wobec Rosji:
    - Samodzielna / z partnerami w ESW / unijna
- ❖ **2008. 12. 1-12: Konferencja Klimatyczna ONZ w Poznaniu**
  - Spór o efekt cieplarniany
  - Spór o zmianę polskiej polityki energetycznej

Spory o Traktat Lizboński:

- ❖ **2007. 12. 13, Lizbona: szczyt RE – uroczyste podpisanie TRUE (tzw. Traktatu Lizbońskiego)**
  - spór o Kartę Praw Podstawowych
  - spór o stosowanie prawa UE
- ❖ **2009. 10. 9: Ratyfikacja TRUE przez Polskę**

Donald Tusk (1957)
Premier 2007-2014

Radosław Sikorski (1963)
MSZ 2007-2014

Partnerstwo Wschodnie

❖ Partnerstwo Wschodnie

- inicjatywa polsko-szwedzka, adresowana do: Ukrainy, Mołdawii, Azerbejdżanu, Armenii, Gruzji i Białorusi

❖ 2009. 5. 7-8: szczyt RE w Pradze - inauguracja Partnerstwa

- utworzenie strefy wolnego handlu,
- podpisanie układów o stowarzyszeniu,
- ułatwienia wizowe
- zwiększenie finansowania programu do 600 mln euro

❖ Niechętny stosunek Rosji

- 2009. 9. 1: Spotkanie Tusk-Putin w Sopocie

❖ Ambiwalentny stosunek beneficjentów do Partnerstwa

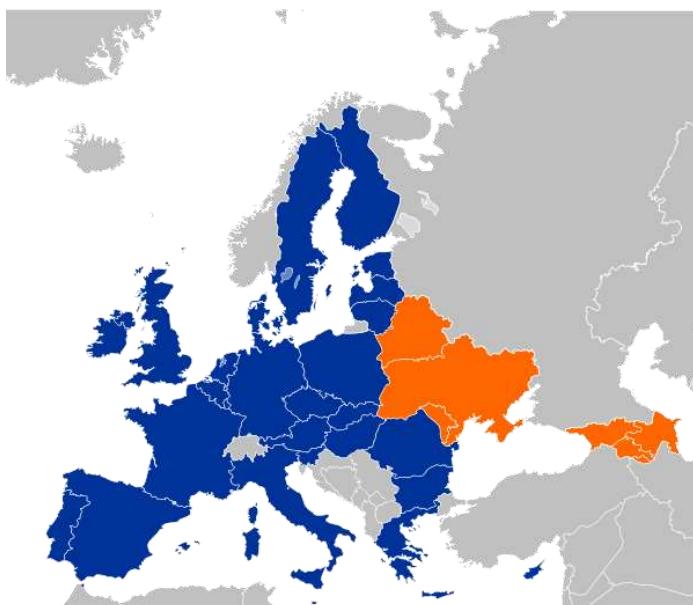
- liczą na pomoc finansową i ułatwienia wizowe
- nie planują reform pogłębiających demokrację

❖ 2010. 4. 7: Spotkanie D. Tuska z W. Putinem w Katyniu.

- W. Putin: „*W ziemi tej spoczywają:*
- ✓ *obywatele radzieccy, którzy spłonęli w ogniu represji stalinowskich w latach 30.,*
- ✓ *oficerowie polscy, rozstrzelani na podstawie tajnego rozkazu,*
- ✓ *żołnierze Armii Czerwonej rozstrzelani przez nazistów podczas Wielkiej Wojny Ojczyźnianej.*
- *Katyn nierozerwalnie powiązał ich losy.*”

W. Putin i D. Tusk, Sopot 2009. 9. 1

UE i kraje Partnerstwa Wschodniego

„Tarcza” dla Polski

- ❖ 2008. 8. 20, Warszawa: podpisanie porozumienia o instalacjach antyrakietowych:
  - wyrzutnia i baza wojskowa w Redzikowie
  - baterie rakiet „Patriot” dla ochrony terytorium Polski
- ❖ Zmiana amerykańskiej polityki
  - 2009. 7. 15: „List do Baracka Obamy” przywódców krajów EŚW
  - 2009. 9. 17: Zapowiedź rezygnacji USA z kontynuowania planów Busha
  - 2009. 12. 11: Status of Forces Agreement (SOFA)
  - 2010. 5. 26: pierwszy przyjazd baterii rakiet „Patriot”
- ❖ 2010. 7. 3: Kraków: aneks do umowy z 2008 r.
  - w bazie w Redzikowie zamiast stałych wyrzutni znajdują się wyrzutnie ruchome

2008. 8. 20: D. Tusk, L. Kaczyński i C. Rice

2010. 7. 3: R. Sikorski i H. Clinton

Katastrofa smoleńska, 2010. 4. 10

- **Incydenty Jak-40 i Il-76**
- ❖ **Warunki wizyt 7 i 10 kwietnia**
  - lotnisko Siewiernyj nie posiadało własnego systemu precyzyjnego naprowadzania ILS (*Instrument Landing System*)
  - 10 kwietnia nie było rosyjskiego „lidera” – oficera na pokładzie polskiej maszyny, znajdującego docelowe lotnisko
  - widzialność się pogarszała, jednak mimo gęstej mgły lotnisko nie zostało zamknięte.
  - rosyjski kierownik lotów konsultował się z przełożonymi.
  - odrzucono propozycję skierowania samolotu na lotnisko zapasowe i postanowiono sprowadzić samolot do wysokości 100 m zezwolić na próbne podejście do lądowania
  - **Rosjanie kilkakrotnie informowali załogę samolotu, że maszyna znajduje się „na kursie i ścieżce”,**
  - na wysokość 100 m piloci podjęli decyzję o „odejściu”
  - samolot nadal obniżała lot z nadmiernym opadaniem, leciał na autopilocie i znalazł się w głębokim parowie,
  - pierwszy kontakt z drzewami nastąpił w odległości ok. 1 km od progu pasa startowego i 40–45 metrów od jego osi
  - katastrofa w wyniku kolizji z brzozą o godz. 8.41 – utrata skrzydła, obrót na grzbiet i zderzenie z ziemią.

Polska – gracz w skali regionu

- ❖ **2010. 11. 19-20: szczyt NATO w Lizbonie**
- ❖ **Nowa Koncepcja Strategiczna NATO**
  - obrona zbiorowa – „plany ewentualnościowe” m.in. dla Polski
  - zarządzanie kryzysowe
  - bezpieczeństwo kooperatywne
- ❖ **Wspólna obrona przeciwракietowa**
  - współpraca zainteresowanych krajów NATO
  - „spinanie” krajowych systemów antyrakietowych
- ❖ **Polska wobec „Arabskiej wiosny”**
  - 2011. 2. 21: I oświadczenie potępiające przemoc w Libii
  - *Ewakuacja ponad 250 Polaków*
  - 2011. 3. 29: udział w konferencji w Londynie nt. powojennej Libii
  - 2011. 5. 11: I wizyta R. Sikorskiego u powstańców w Bengazi
- ❖ **2011. 5. 27-28: Wizyta prezydenta USA B. Obamy w Warszawie**
  - szczyt krajów Europy Środkowo-Wschodniej
  - szczególne znaczenie – polityka Ukrainy

Lizbona, 2010. 11. 20

B. Obama i B. Komorowski
Warszawa, 2011. 5. 27

Prezydencja w UE – II połowa 2011 r.

- ❖ **2011. 6. 23-24: szczyt RE w Brukseli**
  - problem Grecji i krajów grupy PIGS
  - stabilność waluty
  - pogłębienie integracji vs „koncert mocarstw”
- ❖ **Redukcja celów prezydencji:**
  - zakończenie negocjacji umowy stowarzyszeniowej i handlowej z Ukrainą
  - rozpoczęcie negocjacji o liberalizacji handlu z Gruzją
- ❖ **2011. 9. 29-30, Warszawa: II Szczyt Partnerstwa Wschodniego**
- ❖ **Efekty szczytu „coś więcej niż nic”**
  - delegacje 33 państw; niska ranga dyplomatów
  - **3 min. głosu dla każdego państwa UE, 5 min. - dla każdego z Partnerów**
  - brak porozumienia w sprawie Białorusi
  - nacisk na Ukrainę – sprawa więźniów politycznych (Julia Tymoszenko)
- ❖ **2011. 9. 16: wynegocjowanie „sześciopaku”**
  - pakiet aktów prawnych (pięciu rozporządzeń i jednej dyrektywy) służących walce z kryzysem finansowym
  - zastrzeżenie reguł zarządzania gospodarczego w UE
  - KE może skuteczniej egzekwować od rządów naprawę polityki budżetowej i zwalczanie nierównowagi gospodarczej.

V. Orbán i D. Tusk, Warszawa 2011. 7. 1

„Zielona wyspa”

- ❖ **Czynniki ochronne polskiej gospodarki 2010-2012:**
  - dewaluacja złotówki wobec euro
  - znaczący eksport do Niemiec
  - napływ środków UE: inwestycje, konsumpcja indywidualna, kredyty
- ❖ **Koszt „zielonej wyspy”**
  - 2011: podwyzka VAT i przejęcie części składek OFE
  - 2012: podniesienie wieku emerytalnego
  - 2014: przejęcie ok. 150 mld zł z OFE
  - rozwój metropolitalny – kosztem prowincji
  - „prekariat” na „śmieciówkach”
  - Obawa przed „Predatory State” – państwem silnym wobec słabych / słabym wobec silnych
- ❖ **2012. 6. 8 - 7. 1: Euro 2012 – mistrzostwa piłkarskie**
  - promocja Polski i Ukrainy
  - koszty inwestycji – kompromitacja sportowa
- ❖ **Punkt przełomu**
  - afera „Amber Gold”
  - Początek recesji gospodarczej
  - Redukcja produkcji Fiata w Tychach

Mecz otwarcia Euro 2012

Eurobudżet 2012

- ❖ Stagnacja polskiej gospodarki – koniec 2012 r.
  - spowolnienie gospodarcze
  - uniknięto recesji, PKB słabo, ale wzrastał
- ❖ Budżet UE na lata 2014-20:
  - 960 mld euro - w cenach z 2011 r.
  - 1019 mld euro - realnie (w cenach z 2014 r.)
- ❖ Oferta dla Polski na lata 2014-2020: 105,8 mld euro:
  - 72,8 mld euro - polityka spójności.
  - 28,6 mld euro – polityka rolna
  - dopłaty bezpośrednie do hektara – 240 euro (wzrost ogółem z ok. 13,5 mld do 18,8 mld euro).
  - Rozwój obszarów wiejskich (m.in. budowa wodociągów i kanalizacji) - spadek z ok. 13,5 mld do 9,8 mld euro.
  - Polska odnotowała wzrost, mimo że budżet UE się skurczył
- ❖ 2013. 11. 19: PE oficjalnie akceptuje budżet
- ❖ Terminal LNG (Gazoport) w Świnoujściu
  - 2006: decyzja o rozpoczęciu budowy
  - 2011. 3. 23: początek inwestycji
  - 2015. 12. 11: I transport gazu z Kataru
  - Docelowa wydajność: 5-7 mld m³ gazu rocznie

D. Tusk, A. Merkel, Berlin 2013. 11. 14

Gazoport w Świnoujściu

Ukraiński Euromajdan

- ❖ **2013. 11. 28-29: Szczyt Partnerstwa Wschodniego w Wilnie**
  - UE: podjęcie „gry” z Rosją o Ukrainę
  - Władze Ukrainy promowały - wspierany przez Rosję - pomysł trójstronnych negocjacji gospodarczych Kijowa, Unii i Moskwy
  - Stowarzyszenie z UE wymuszałoby na Ukrainie redukcję przemysłu ciężkiego
  - Porozumienia zawarły Gruzja i Mołdawia
- ❖ **2013. 11. 21: początek „Euromajdanu”**
  - 2013. 12. 1: ok. 800 tys. demonstrantów na Majdanie
  - Starcia z milicją i „Berkutem”
- ❖ **2014. 2. 18-20: Bitwa o Majdan**
  - ok. 100 ofiar cywilnych („niebiańska sotnia”)
  - Mediacja międzynarodowa: szefowie dyplomacji Polski, Niemiec i Francji
- ❖ **2014. 2. 21: R. Sikorski „Podpiszcie, bo wszyscy zginiecie”**
  - Gwarancja rządów Janukowycza do końca 2014 r.
- ❖ **2014. 2. 21: ucieczka W. Janukowycza**
  - Parlament ogłasza odsunięcie Janukowycza od władzy

W. Janukowycz i Martin Schulz (szef PE),
Wilno, 2013. 11. 29

„Berkut” na Majdanie, 2014. 2. 19

Krym, Donbas i „wojna hybrydowa”

❖ Secesja Krymu

- Wiece proruskie, rosyjskie jednostki i „siły samoobrony”
- Bezkrwawe wyparcie ukraińskich wojsk
- 2014. 3. 11: parlament Krymu ogłasza secesję
- 2014. 3. 30: „referendum”
- 2014. 4. 1-2: Rosja deklaruje przyłączenie Krymu
- „**Wojna hybrydowa**”

- Rozruchy w Donbasie

❖ 2014. 5. 25: Petro Poroszenko wybrany na prezydenta Ukrainy

- 2014. 6. 6-7: rozmowy Putin-Poroszenko
  - „Formuła normandzka” – pośrednictwo Niemiec i Francji
- ## ❖ Wojna na wschodzie Ukrainy – powstanie „Noworosji”
- 2014. 7. 17: zestrzelenie samolotu pasażerskiego – ok. 300 ofiar
  - Porażki separatystów, odsiecz ze strony Rosji
  - 2014. 9. 5, „Mińsk I”: zawieszenie broni
  - 2015. 2. 15, „Mińsk II”: zawieszenie broni (korzystniejsze dla separatystów)

Petro Poroszenko (1965-)
Prezydent Ukrainy 2014-2019

„Rdzenni mieszkańcy Krymu w tradycyjnych strojach ludowych”

Szczyt NATO w Newport

❖ 2014. 9. 4-5: szczyt

- Problem „wojny hybrydowej” na Ukrainie
- Problem Państwa Islamskiego na Bliskim Wschodzie
- Plan Działań na rzecz Gotowości (*Readiness Action Plan, RAP*),
- „Atlantic Resolve” – przemarsze sił „starych państw NATO” przez ESW

❖ „Szpica” - siły natychmiastowego reagowania

- Jednostki w sile brygady, na bazie jednostek NRF,
- w razie zagrożenia mogą przenieść się na nowy teren (wschodnie rubieże Paktu) w ciągu 2-5 dni
- NATO będzie utrzymywać „ciągłą obecność i działalność w powietrzu, na ziemi i na morzu” we wschodniej części Sojuszu, w oparciu o siły rotacyjne
- Skromna (symboliczna) pomoc dla Ukrainy

❖ 2014. 10. 1: wybór Jensa Stoltenberga (Norwegia) na SG NATO

WWW.NEWS.CN

Jens Stoltenberg (1959)
SG NATO 2014-

„Baltic Pipe” i „Brama Północna”

❖ „Baltic Pipe”

- budowany system gazociągów łączących Norwegię, Danię i Polskę o przepustowości 10 mld m³ rocznie.

❖ Elementy:

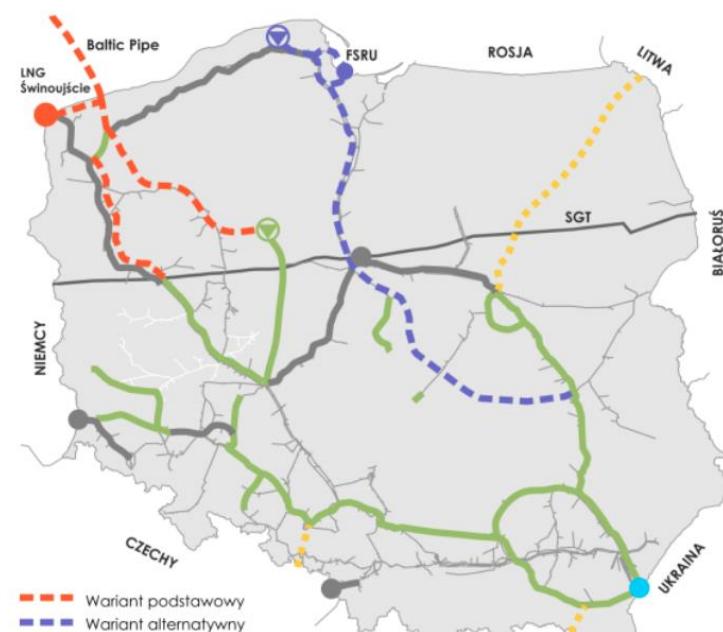
- Gazociąg na dnie Morza Północnego
- Rozbudowa duńskiego systemu przesyłowego
- Tłocznia gazu w Danii
- Gazociąg na dnie Morza Bałtyckiego
- Rozbudowa polskiego systemu przesyłowego

❖ 2013: UE uznaje „Baltic Pipe” za „Projekt o znaczeniu wspólnotowym” (PCI).

- Szacowany koszt – ok. 1 mld euro
- Dofinansowanie UE do połowy 2019 r. – 265 mln euro
- 2020. 5. 4: początek inwestycji
- „Brama Północna”
- koncepcja projektów infrastrukturalnych służących pełnej dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego do Polski
- zakładane: 17,5 mld³ w 2022 r.
- „Brama Północna” ma być integralnym elementem tworzącego się w Polsce hubu gazowego
- Istniejący terminal gazowy w Świnoujściu
- Planowany „pływający” terminal gazowy w Gdańsku

„Baltic Pipe”

„Brama Północna”

Zmiana polityki w UE

- ❖ **2015: „Imigracyjne tsunami”**
- ❖ **Niesolidarność państw UE**
  - Grecja: „pas transmisyjny migrantów”
  - Węgry: uszczelniona granica
  - Niemcy: łamanie reżimu Schengen
- ❖ **Meandry A. Merkel:**
  - 2015. 7. 16: „*Niemcy nie są w stanie przyjąć wszystkich, którzy chcą się u nich osiedlić*”
  - 2015. 9. 6: „*Przyjmiemy wszystkich uchodźców z Syrii bez względu na koszty*”
  - E. Kopacz: Polska zgoda na „relokację” 7 tys.
  - B. Szydło: wycofanie zgody na relokację
- ❖ **Problemy:**
  - Status migranta/uchodźcy
  - Kwestia „mechanizmu”
  - Kwestia „łączenia rodzin”
  - Kwestia przymusowości
  - Obawy przed terroryzmem
- ❖ **2017. 3. 9: RE wbrew stanowisku Polski przedłuża kadencję D. Tuska**
  - „27:1”
  - Kandydatem polskiego rządu był Jacek Saryusz-Wolski
- ❖ **2017. 12. 20: KE uruchamia wobec Polski art. 7 TUE**

„Tysiące kobiet i dzieci uciekających przed wojną w Syrii”, jesień 2015 r.

Frans Timmermans (1961)
Wiceprzewodniczący KE 2014-

Szczyt NATO w Warszawie (2016. 7. 8-9)

❖ Na szczeblu szefów państw i rządów:

- Komunikat z warszawskiego spotkania
- Zaangażowanie na rzecz wzmacniania prężności
- Wspólne stanowisko komisji NATO-Ukraina,
- Budowa polityki integralności NATO:
  - Kolektywna obrona
  - Zarządzanie kryzysami
  - Bezpieczeństwo kooperatywne
- Polityka NATO na rzecz ochrony cywilów,
- Warszawska deklaracja o bezpieczeństwie transatlantyckim
- Deklaracja w spr. Afganistanu, przyjęta przez członków NATO, rząd Afganistanu i partnerów operacji „Resolute Support”

❖ Na szczeblu MSZ:

- Wspólne stanowisko komisji NATO-Gruzja,

❖ Na niższym szczeblu:

- Zobowiązanie do obrony w cyberprzestrzeni

B. Obama, A. Duda

Wojskowa obecność NATO

- Powołanie czterech batalionowych grup bojowych stacjonujących (na zasadzie stałej rotacji)
- Żołnierze będą się zmieniać co 9 miesięcy na zasadzie „heel-to-toe”, czyli tak by nie było przerwy między kolejnymi rotacjami.
- ❖ **Dowództwo grup obejmują tzw. państwa ramowe:**
  - Stany Zjednoczone (w Polsce + dowództwo całości),
  - Wielka Brytania (w Estonii),
  - Kanada (na Łotwie),
  - Niemcy (na Litwie)
- ❖ **2017. 1. 12: Amerykanie wkraczają do Polski (Żagań)**
  - Grupa batalionowa (800 żołnierzy): Suwałki-Orzysz (Ochrona „przesmyku suwalskiego”)
  - Brygada pancerna (3500 żołnierzy, 87 czołgów, 144 wozy bojowe, 18 samobieżnych haubic, 419 pojazdów opancerzonych): Żagań-Bolesławiec
  - Brygada śmigłowcowa (2400 żołnierzy, 10 ciężkich transportowców, 50 lekkich transportowców, 24 szturmowce): Powidz
  - Tarcza antyrakietowa (300 żołnierzy): Redzikowo
  - „Szpica” (5000 żołnierzy): Szczecin

„Przesmyk suwalski”

Inicjatywa „Trójmorza”

- Inicjatorzy: prezydenci Polski i Chorwacji
- ❖ **Cele współpracy:**
  - energetyka gazowa,
  - transport,
  - komunikacja cyfrowa
  - wymiana gospodarcza
- ❖ **2016. 8. 25-26, Dubrownik: I szczyt „Trójmorza”**
  - przedstawiciele 12 państw (ważny udział Austrii, Chorwacji i Słowenii).
- ❖ **Szlak Via Carpatia,**
  - biegnący w założeniu od Tallina przez państwa nadbałtyckie, wschodnią Polskę, Bałkany, aż do Salonik.
  - Oprócz łączenia całego pasa krajów leżących na osi północ-południe, mógłby on ożywiać obszar wschodniej Polski, mającej rzadszą niż w zachodniej części kraju sieć
- ❖ **2017. 7. 6-7, Warszawa: II szczyt „Trójmorza”**
  - W szczycie brał udział również prezydent USA Donald Trump.
  - Na tym szczycie polskie i chorwackie firmy, działające w obszarze logistyki, transportu kolejowego i morskiego, podpisały umowy, mające umożliwić stworzenie korytarza gazowego pomiędzy Morzem Bałtyckim a Adriatykiem

„Via Carpathia” - projekt